БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ССС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 106 (8631)
МАЙН 6
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Саг орой болоо, тарилгаяа удааруулжа болохогүй (1-дэхи нюур).
ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: **Ф. И. Оглоблин.** — Эмхидхэлэй хүдэлмэри һайжаруулха (2-дохи нюур).
Г. Баханов.—Радиогой үдэр—наука, техникын һайндэр мүн (2-дохи нюур).
Д. Болхоев.—Һонирхолтой хөөрэлдөөн (2-дохи нюур).
Жамсарнай Лодой—Садан төрөлтний санал нэг байдаг... (3-дахи нюур).
Б. Гылыков.—Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (3-дахи нюур).
А. Сурмач.—Советскэ агрохими байгуулагша (3-дахи нюур).
В. Петонов.—Ёгто шүлэгүүд (3-дахи нюур).
ЭЛДЭБ ҺОНИН. (4-дэхи нюур).
Н. Жамбалов.—Малай уша хүндэ ямар хоро хүргэдэг бэ? (4-дэхи нюур).
ХИЛЫН СААНАҺАА (4-дэхи нюур).

САГ ОРОЙ БОЛОО, ТАРИЛГАЯА УДААРУУЛЖА БОЛОХОГҮЙ

Түнхэнэй, Кабанскын, Баргажанай, Прибайкальска аймагуудай колхозууд, «Эрдэм» совхоз гээгдэлһээ гаража, эртынгээ тарилгые эрид хурдадхагты

Эртын тарилга дүүрээ

Гүрэнһөө худалдажа абаһан трактор, машинануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, хабарай тарилгые хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхын хойноһоо колхозоймнай механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн хэзээ хэзээнэйхиһээ үргэнөөр дэлгэрээ. Энэ мүрысөөндэ үнинэй механизатор Михаил Ковалевскиин бригадынхид илажа гараа. Мүнөө эдэнэр эртынгээ тарилга дүүргээд, 500 гаран гектар пар хахалаад байна.

Тракторист Галсан Жамсаранов арбан үдэрэйнгөө даабарие үлүүлэн дүүргэжэ, социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Артелиин гурбан комплексно-тракторна бригаданууд эртынгээ тарилга дүүргээд, наран сэсэг таріжа байна. Энэ жэлдэ хамтадаа 400 гектар наран сэсэг таригдахаар хараалагдана.

Апрелиин һүүлээр ороһон саһан газарай хурьһэндэ шииг нойто ехээр үгэжэ, мүнөө жэл баян ургаса абаха хэрэгтэмнай нилээд туһа нэмэри болоо.

Ж. Ванкеев, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ. Сэлэнгэ.

Механизаторнуудай мүрысөөн үргэдэнэ

ТОРИ. **(Телефоноор абтаба).** Эндэхи «Улаан Бургалтай» колхозой үргэн поли дээрэ трактор агтын аялга үдэр һүнигүй зэдэлһээр. Улаан бургалтайнхид тарилгадаа орохоһоо урид 20 трактор, борной, плугтайгаар худалдажа абаһан, мүн бусадшье техникэтэй болоһон юм. Машина, техникээ һайнаар заһажа, хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаһан колхозой механизаторнууд мүнөө бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байна. Тарилгын эхилхэтэй хамта механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн хүсэ ехэтэйгээр дэлгэржэ, ажалай түрүүшүүл үдэр ерэхэ бүри улам олошорно.

Уласхоорондын һайндэр—Майн 1-нэй үдэр социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, 1-дэхи комплексно бригада (бригадирнь нүхэр Б. Баинов) түрүү һуури эзэлбэ. Энэ бригадада колхозой правлени, партийна организациин дамжуулгын Улаан туг мүнгэн шантайгаар барюулагдаа. Бригадын механизаторнууд Майн 1 болотор 350 гектарта хара таряа тариха түсэбөө шанар һайнтайгаар дүүргээд, 420 гектарта шэниисэ тариба.

Колхозой механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимээр ажалладаг тракторист Ж. Мункуев түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын улаан вымпел мүнгэн шантайгаар абаба. Энэ нүхэр Түнхэнэй аймагай суута механизатор, СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Тахановай үүсхэлдэ харюу болгон халаанайнгаа даабарие саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ.

Мүнөө «Улаан Бургалтай» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Р. Яковлев) 1300-гаад гектар пар хахалагдаад, 429 гектарта хара таряан, 641 гектарта шэниисэ шанар һайнтайгаар таригдаа.

Һаянай ехэ дулаан боложо, механизаторнууд тарилгаяа майн 8 болотор дүүргэхээр шиидээд, хүсэ шадалаа эршэдхэн, хүдэр тракторайнгаа шадал мэдүүлэн ажаллана.

Б. Лобаров, колхозой түсэблэгшэ.

Түрүү бригада

Тарилгаяа хаһа саг соонь хэжэ, үндэр баян ургаса хуряаха гэһэн Хориин хониной совхозой хүдэлмэришэд эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Совхозой механизаторнууд болон тарилга дээрэ ажаллажа байһан хүдэлмэришэд Түнхэнэй аймагай суута механизатор нүхэр Тахановай үүсхэлдэ харюу болгон, эртын ороохо тариха түсэбөө болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэбэ. Түсэбэй ёһоор 1350 гектарта шэниисэ болон хара таряан таригдаха аад, 1418 гектарта таригдаба.

—Манай нэгэдэхи фермынхид уласхоорондын һайндэр—Майн Нэгэнэй урда тээ эдэбхитэйгээр ажаллажа, эртынгээ тарилгые апрелиин 29-дэ дүүргээ. Мүнөө бидэнэр пар хахалжа, оройн тарилгада бэлэдхэжэ байнабди,—гэжэ фермые даагша нүхэр А. Мишарин хөөрэнэ.

Тиихэдэ 2-дохи фермынхид 330 гектарта шэниисэ болон хара таряа таряад, малдаа эдюулхэ ногоон тэжээл 30 гектарта тариба.

Д. Дашеев.

Республикын колхоз, совхозуудта үтэгжүүлгэ хэрэглэлгэ тухай

1958 оной майн 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Таряалан дээрэ гаргагдаһан наг шэбхэ	Үнэһэ суглуулга	Сабшалан дээрэ гаргагдаһан наг шэбхэ
Баргажанай	28,1	23,6	11,3
Байкало-Кударын	45,7	6.6	—
Бичурын	60,2	64,4	41,8
Зэдын	14,6	22,7	33,0
Яруунын	6,7	7,3	15,6
Заиграйн	27,5	11,4	20,6
Закаменай	8,1	22,0	52,1
Иволгын	28,2	16,7	22,9
Кабанскын	16,9	42,6	—
Хэжэнгын	8,5	21,4	36,9
Кударын	54,0	33,1	43,1
Курумканай	15,6	11,5	38,0
Кяхтын	12,3	10,2	4,2
Мухаршэбэрэй	67,4	60,9	46,9
Прибайкальска	23,5	18,0	39,0
Сэлэнгын	25,4	26,0	63,6
Тарбагатайн	31,6	36,3	26,9
Ториин	29,1	14.7	44,7
Түнхэнэй	32,5	67,5	45,4
Хориин	8,6	8,7	26,1
СОВХОЗУУД:			
Борьёогой	11,3	20,0	10.1
Бичурын	8,7	33.5	100.4
Яруунын	13,3	10.2	—
Кяхтын	14,2	75,0	12,5
Сэлэнгын	11,6	32,3	33,5
Хориин	9,4	6,0	38,8
«Эрдэм»	33,3	—	—

Республикын колхоз, совхозуудта пар хахалалгын ябаса тухай

1958 оной майн 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Пар хахалалга
Баргажанай	0,6
Бичурын	2,6
Зэдын	18,2
Заиграйн	8,5
Иволгын	6,8
Хэжэнгын	2,0
Кударын	23,7
Кяхтын	12,7
Мухаршэбэрэй	2,4
Сэлэнгын	3,8
Тарбагатайн	1,4
Ториин	7,5
СОВХОЗУУД:	
Борьёогой	10,7
Кяхтын	32,2
Сэлэнгын	7,5
Хориин	2,3
«Эрдэм»	1,2

Бусад аймагуудта, совхозуудта пар хахалжа эхилээдүй.

Колхоз бүхэндэ хүүгэдэй яслитай болоё

Ясли, сад, талмай болон …гэдэй бусад эмхи зургаануд багашуулые хүмүүжүүл… хэрэгтэ айхабтар ехэ үүр…эй байхаһаа гадна, эхэнэр…дые ажалда хабаадуулха …рэн арга олгоно бшуу. Гэ…эй хамта, хүдөө нютагууд…инай зарим аймгүйсэдкомудай, сомсельсоведүүдэй, …хоз, совхозуудай хүтэлбэ…лэгшэдэй зүгһөө хүүгэдэй …и, садуудые бии болгохо …эгтэ бодото анхарал табиг…аггүй байһаар. Энээн ту…а хэлсэжэ, һай һайн тог…лнуудые гаргаһан, үгэ хүү… бараһаншье һаа, үнэн дээ… өөдтэй юумэ бүтээгээгүй …һан ушар али олон үзэгдэ… Энээндэ нэгэ баримта дур…, Урзанда Хориин аймгүй…комойхид (түрүүлэгшэнь …эр Рудаков) колхозуудта …гэдэй яслинуудые заатагүй …идхэхэ тухай гоё гоёор хөө…дэһэн, хэлсэһэн, тиигээд …н тогтоол гаргаһан байгаа. …э гэһээр хоёр жэл үнгэрбэ. … болзор соо тус тогтоолые …үүлхэ тушаа юун хэгдээб, …хоз бүхэниинь хүүгэдэй …итай болоо гү? Үгы. Айм…сэдкомой гаргаһан тогтоол …ргэгдэнгүй, саарһан дээрэ …шоо. Тэрэ тогтоолоо дүүр…лхэ тушаа тэндэхид орол…шьегүй орхижорхёо. Эдэ …здын эсэстэ Хориин колхо…дай олонхидонь ясли эм…хэгдээгүй, тиимэһээ ажал … хэды ехэ дуратайшье һаа, …эдтэй залуу эхэнэрнүүд …тээ һууна. Ленинэй нэрэм…э колхоздо хүдэлмэриин …н дуталдадаг, илангаяа …шад үсөөдэдэг юм. Теэд … колхозой хүтэлбэрилэгшэд … нээжэ, үхибүүдтэй эхэ…нүүдые ажалда хабаадуул… …ушаа дурдадагшьегүй юм.

…Би үхибүүдээ хараад лэ, … һүнигүй гэрэйнгээ оёорто …даг би. Ажал хэжэ ябаха … дуратайгшаб, хажуудам… малай гүүртэ бии. Тэндэ… ошожо хүдэлхэ һэм. …лда ябаад байгаа һаа, ол…ье олгогдохо байраа. Теэд …оздомнай хүүгэдэй яс… үгы хада яахабши, миил …данал хаям даа, — гэжэ …нгын нэгэ эхэнэр һаяхан …өө һэн. Энээн шэнги эхэ… тэрэ колхоздо олон. Шии…шанга эдэ эхэнэрнүүдые …лда ябуулаа һаань, кол…о ехэл туһа хүргэхэ бай… бшуу.

…рим колхозуудай хүтэлбэ…гшэд ясли нээхэ аад, хэ…элгүйбди гэжэ шалтадаг. … юумээр дуталданат, … асуухада, ехэнхидээ стол, стул, орон, нааданхай үгы гэжэ харюусадаг. Энээнии хүндэтэй шалтагаан гэжэ тоолохоор аал? Үгы. Ушарынь колхоз бүхэн өөһэдын дархашуултай ха юм. Тэдэнэр үхибүүдэй стол, стул, орон гэхэ мэтые ямарааршье хэжэ шадахань лабтай бшуу. Тиихэдэ элдэб нааданхайнууд магазинда дүүрэн ха юм. Эдэ мэтые эмхидхэжэ шадахагүй хүтэлбэрилэгшэд колхозуудта байгаа һаа, үхибүүдэй түрэлхидтэ хандажа, ясли нээхэ тухай хөөрэлдөө һаань, тэдэнэр али болохоор туһалха, үүсхэл оролдолго гаргахал байха. Теэд зарим нютагуудта эдэ мэтын асуудал тушаа бодожо үзэдэггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Дээрэ дурсагдагша Хориин аймагай «Красный партизан», колхоз яслиин гэр баринхай аад, доторынь табиха хэрэгсэлгүйбди гэжэ шалтаад, хооһон байлгаһаар. Хүүгэдэй ясли нээхэ гэжэ огто оролдодоггүй хүтэлбэрилэгшэд мүн Яруунын, Зэдын болон бусад зарим колхозуудта олон ушардаг.

Колхоз бүхэн хүүгэдэй яслинуудтай болохо аргатай. Ясли байлгаха таатай зохид байрагүй колхозууд энэ гэһээр гэрнүүдые бариха, удаань элдэб хэрэгсэлнүүдые түхеэрхэ зэргэтэй. Мүнөө хабарай тарилгын, саашадаа ургасын хойноһоо харууһалгын, хониной нооһо хайшалалгын үедэ даб дээрэ саг зуурыншье һаа, яслинуудые заатагүй нээхэ шухала. Тиихэ зуураа, үхибүүдые һайнаар харууһалжа, ариг сэбэрые сахижа шадаха хүнүүдые яслида хүдэлхөөр томилхо хэрэгтэй. Мүн хүүгэдтэ эгээл һайн шанартай, үни болгогдоогүй эдеэ хоол үгтэхэ байһыень колхозуудай правленинүүд мартаха ёһогүй. Хүдөө нютагуудта больницанууд, медицинскэ пунктнуудай яһала олон боложо байгаа хадань, яслиин үхибүүдэй элүүр энхые, эдеэ хоолойнь шанарые саг үргэлжэ шалгажа байха арга бии. Өөһэдын яслитай болоһон республикымнай зарим колхозууд медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые ходо урижа, үхибүүдэй элүүр энхые сахижа байдаг.

Нютагуудтахи советскэ, партийна органууд, колхозуудай правленинүүд, партийна организацинууд яслинуудые нээжэ, үхибүүдтэй эхэнэрнүүдые ажалда хабаадуулха тушаа имагтал хөөрэлдөөд лэ һууха бэшэ, харин хэлсэһэндээ хүрэхэ зэргэтэй.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Гамаль Абдель Насер Ташкент ерэбэ

ТАШКЕНТ, майн 3. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Советскэ Узбекистанай түб хото энэ үдэшэлэн һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй байба. Ташкентын ажалшад СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар Советскэ Союзда айлшалжа байгаа хани гүрэнэй толгойлогшо Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Гамаль Абдель Насерые тон халуунаар угтаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ш. Р. Рашидов, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. К. Камалов, Узбекскэ ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. З. Мирза-Ахмедов, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Р. Е. Мельников, Республикын министрнүүд, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй депутадууд, Узбекистанай ниитын болон гүрэнэй ажал-ябуулагшад, советскэ журналистнууд, мусульман шажан эрхилэгшэдэй түлөөлэгшэд Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын толгойлогшые угтахаяа аэродром дээрэ суглараа. Тэрэшэлэн урда тээнь Ташкент ерэһэн араб оронуудай журналистнууд аэродром дээрэ байлсаа.

Нютагай сагаар 19 час 50 минутада «ТУ-104» самолёт аэродром дээрэ ерэжэ бууна. Президент Насер, тэрээнтэй суг ябалсагшад сугларагшадай нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан самолёдһоо бууна.

Президент Насертай хамта тэрэнииe Советскэ Союз соогуур аяншалхадань үдэшэлсэжэ ябаһан нүхэд Н. А. Мухитдинов, А. Н. Косыгин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо М. Рахматов, Армиин генерал А. И. Антонов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. А. Зорин, СССР-һээ Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада байдаг Элшэн сайд Е. Д. Киселев болон бусад тусхай тушаалта нюурнууд ерэлсээ.

Гамаль Абдель Насер хүндэлэлэй харуулай рапорт абана. Аэродром дээгүүр Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын, Советскэ Союзай, Узбекскэ ССР-эй гимннүүд һүр жабхалантайгаар зэдэлнэ.

Президент Насер республикын ниитын, гүрэнэй ажал-ябуулагшадтай гар гараа барилсана.

Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ш. Р. Рашидов үгэ хэлэһэн байна.

Гамаль Абдель Насер харюугай үгэ хэлээ.

Президент Насер, тэрээнтэй сугтаа ябалсагшад аэродром дээрэ сугларһан городой ажалшадые амаршалаа. «Советско-арабска хани барисаан мандаха болтогой!», «Ура!» гэһэн харюугай үгэнүүд зэдэлнэ.

Удаань Гамаль Абдель Насер, Н. А. Мухитдинов, Ш. Р. Рашидов нээмэл машинада һуугаад город тээшэ ошоо. Тэдэнэй город соогуур ябахадань Узбекистанай түб хотын ажалшад ехэ халуунаар угтаа.

…буудай Нэгэдэмэл Республикын президент Га…дель Насер Москвада ерэбэ. **Зураг дээрэ:** …а аэродром дээрэ болоһон угталга. Гамаль Абдель Насер, К. Е. Ворошилов москвагайхидай амаршалгада харюусажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Тарилгаяа ехээр удааруулна

Түнхэнэй аймаг жэлһээ жэлдэ ороохо таряанай тогтууритай һайн ургаса үгэдэг, үрэжэлтэ һайн газартай гэжэ тоологдодог. Теэд эндэ хабарай тарилгые багаханшье хожомдуулжа хээ һаа, зарим жэлдэ таряанай хүсэд эдеэшээгүйдэ хюруун унажа, ургасыень хүлдөөжэрхидэг гээшэ. Энээнии һайса мэдэһэн таряан ажалай түрүүшүүл хабарайнгаа тарилгые эртэлэн, тон зохид сагта хэжэ, ороохо таряанай үндэр баян ургаса абадаг байна бшуу.

Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Мамурков, партийна организациинь секретарь нүхэр Демин, колхозойнь агроном нүхэр Саватеев) 1956 ондо хабарайнгаа тарилгые эртэ, агротехническэ һайн болзор соо хэһэнэй ашаар, бүхы таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер ургаса абаа һэн. Тиихэдэ нёдондо жэлдэ хабарай тарилга һураггүй хожом хэгдэжэ, таряалангай гектар бүриһөө оройдоол 10—11 центнер ургаса хуряагдаа. Юуб гэхэдэ, хожом хэгдэһэн таряанай ехэнхинь хүлдэшэһэн байна.

Теэд эндэхид энэ жэлдэ баһал «саг үшөө эртэ, газар хүйтэн» гэжэ шалтаад, хабарайнгаа тарилгые хэлэшэгүйгөөр удааруулжа, мүнөө болотор нэгэшье гектарта эртын тарилга хээдүй байһаар. Апрелиин 26-да эртын тарилга хэхэ гэжэ комплексно бригадын бригадир нүхэр Деминой захиралта үгөөд байхадань, колхозой түрүүлэгшэ Мамурков агроном Саватеев хоёр гүйлгэлдэжэ ерээд, «үшөө хүйтэн байна, газаршье хүсэд гэдээгүй, тарилга хэхээр болоогүй» гэжэ болюулаа. Мүн апрелиин 29-дэ энэ бригадынхидай тарилга хэхэеэ поли дээрээ гараад байтарнь, аймгүйсэдкомой дэргэдэхи хүдөө ажахын инспекциин главна агроном нүхэр Луканьчев ерээд, тарилгын хүдэлмэрие зогсоожорхёо.

—Мүнөө жэлэй хабар ехэ хүйтэн байба. Тиимэһээ эртынгээ тарилгые майн 7—8-һаа хойшо хэжэ эхилхэ бээзбди,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Мамурков агроном Саватеев хоёр һанаа амарханаар хөөрэлдэнэ.

Үнэхөөрөө газар гэдээгүй, таряанай ургаса хүлдөөжэрхихөөр хүйтэн юм аабы гэхэдэ, тиимэ бэшэ. Һаянай эндэ ехэ урин дулаахан, эртын тарилга хэхэдэ таатай зохид болонхой. Тиимэһээ хабарай хүйтэнһөө айха бэшэ, харин намарай эртын хюрууһаа ургасаяа хамгаалха хэрэгтэй бшуу. Энэ колхозойхид байгша ондо бүхы таряалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 13—14 центнер ургаса абаха зорилго табинхай. Теэд эртынгээ тарилгые ехээр хожомдуулжа, үнэтэ сагаа гээжэ байхадаа ороохо таряанай үндэр ургаса абаха уялгаяа дүүргэхэнь бэрхэтэйшэг болохонь ха.

С. Денисов.

Нарата дулаан үдэрнүүдтэ

«Халюун дайдым тэгшээр шарыш,
Халуун наран, халуун наран»,—гэһэн дуунай аялга Кяхтын аймагай таряалан дээгүүр һүүлэй үдэрнүүдтэ бүришье хүхюунээр соностодог болоо. Түнхэнэй аймагай «Путь Ленина» колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Тахановай үүсхэлдэ харюу болгон, эндэхи таряашад хабарай тарилгые саг соонь, шанар һайнтайгаар хэжэ, үндэр баян ургаса ургуулхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Мүнөө хониной совхозой Бүрдэнэй фермын тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд (бригадирнь нүхэр Перевалов) тарилгын эхилһэнһээ хойшо 250 гектар шэниисэ тариба.

Тиихэдэ «Красное знамя» колхозой механизаторнууд өөһэдынгөө техникээр тарилга хэхэдээ урдынхида орходоо бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Мүнөө эндэхид 260 гектар тарилга хээ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Б. Мункуевай хүтэлбэрилдэг комплексно бригадынхид Сүүжэ гэжэ газарта 2—3 үдэрэй турша соо 150 гектарта хара таряа тариба. Ленинэйхид тарилгын эхилһэнһээ хойшо 250 га газарта тарилга хээд, нарата дулаан үдэрнүүдэй болоходо бүришье эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Д. Болхоев, манай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Эмхидхэлэй худэлмэри һайжаруулха

КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхын түлөө партиин Улан-Удын Октябрьска райком, эхин парторганизацинуудай ажалшадай дунда эмхидхэлэй худэлмэри һайжаруулха асуудалда ехэхэн анхаралаа табина.

Партиин Уставай эрилтэнүүдые коммунистнуудай хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухай асуудалтай партиина суглаан бүхы парторганизацинуудта һүүлэй үедэ үнгэргэгдөө. Мүн энэ асуудалаар КПСС-эй райкомой пленум болоһон байна. Эдэ суглаанда, пленумдэ бэлэдхэлэй худэлмэридэ партиина эдэбхитэд, коммунистнууд олоороо хабаадалсаа. Партиина ажабайдалай ленинскэ нормые, Уставай эрилтэ хэзагайруулһан ушар партиина суглаануудай болон пленум дээрэ элирүүлэгдөө. Зарим нэгэн организацинуудта партиина суглаанай саг болзортоо үнгэргэгдэдэггүй, тэрээнэй гаргаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэгдэдэггүй, олонхинтнөө таһаржа, хөөһон зониһолоһо гаргаха ябадалай үзэгдэдэг дээрэһээ боложо, тэндэхи предприятиин даалгабаряа дүүргэдэггүй, гаргаһан юумэнэйнь шанар һайжарадаггүй ушар тохёолдодог байгаа.

Гадна, партиина дээдэ органай болон өөрынгөө шиидхэбэри бэелүүлхэ тушаа эмхидхэлэй худэлмэрин һулаар ябуулагдадаг байгаа. Партиин райкомой аппарат болон бюро, зарим нэгэн эхин парторганизациин секретарьнууд ехэнхидээ суглаа, зүблөө үнгэргэжэ, элдэб справка, шиидхэбэри бэшэжэ бүхы сагаа гээдэг байһан юм.

Партиин ЦК-гэй заабари бэелүүлхын түлөө һүүлэй үедэ бүхы худэлмэреэ шэнээр ябуулжа эхилээ абаһан байнабди. Райондо болодог элдэб суглаа, зүблөө, тэрэ тоодо райкомой бюроеые, үсөөнөөр үнгэргэжэ, эмхидхэлэй худэлмэри саг үргэлжэ һайнаар ябуулха хэрэгтэ гол анхаралаа табидаг болообди.

Жэшээнь, манай районой «Россия» гэжэ олзоборилгын артель муугаар худэлдэг байһан юм. Партиин райком тус артелиин худэлмэри шалгажа танилсаад, муугаар худэлдэг хүтэлбэрилэгшэдыень ажалһаань сүлөөлжэ, тэдэнэй орондо эрдэмтэй, шадабаритай хүнүүдые табяа. Артелиин түрүүлэгшээр нүхэр А. В. Морозов, парторганизациин секретаряар нүхэр Фролов һунгагдаа. Партийна болон эмхидхэлэй худэлмэри һайжаруулха хэрэгтэнь парторганизацида райком туһалһан байна.

Мүнөө «Россия» артель республикын түрүү предприятинуудай тоодо ороо. Хэрбээ 1956 ондо тус артель 2905 мянган түхэригэй продукци гаргаһан байгаа һаа, 1957 ондо 5286 мянган түхэригэй продукци гаргажа, тэрэнээ 182 процентээр дээшэлүүлээ.

Манай районой мебельнэ фабрикын гаргаһан юумэнэй шанар муу, үнэ сэнгынь ехэ байдаг, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб дүүргэдэггүй, олон янзын мебель гаргаха хэмжээ гүйсэд абтадаггүй байгаа һэн. Тус фабрикада ехэнхи юумэн гараар бүтээгдэдэг, һайн уран дархашуул үсөөн, худэлмэришэдэй ажал муугаар эмхидхэгдэдэг, партийно-политическэ худэлмэри һулаар ябуулагдадаг байһыень партиин райком фабрикын парторганизацитай хамта элирүүлжэ, тэдэнэй шалтагаанинь олоһон байна. Удаань партиина суглаан үнгэргэгдэжэ, фабрикын директор нүхэр Букаревай, техническэ хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Долгих гэгшын, партэрганизациин секретарь нүхэр Симуновай муу худэлмэри, ёһо тэдысэ худэлдэг коммунистнууд эрид хатуугаар шүүмжэлэгдэһэн, дутуунуудые зайсуулха тусхай хараа түсэб баталагдаһан байна.

Партиина суглаанай тогтоолые, хараа түсэбые дүүргэхын түлөө фабрикын парторганизаци болон дирекциин ехэхэн худэлмэри ябуулһанай ашаар тэрэнэй ажал һайжараа. Фабрикын коллектив 1957 оноймоо түсэбые бүхы хэмжээгээрнь амжалтатайгаар дүүргээд, энэ жэл нэгэ жэлдэ һайнаар худэлнэ. Валовой продукци гаргаха 1 кварталай түсэбые 111 процент дүүргэжэ, партиин райкомой, райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг абаа.

Энэ жэлэй урагша хэдэн жэлэй туршада 1-хи кварталай түсэб дүүргэдэггүй байһан мяха-консервын комбинат арадай ажахын Совнархозой мэдэлдэ ороһоной, эхин парторганизациин үүргын дээшэлһэнэй ашаар энэ жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэб 108 процент дүүргэбэ.

Манай районой предприятиин коллективүүд Майн Нэгэнэй урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ оролсон ажалай вахтада жагсажа апрель һарынгаа түсэб олонхидо үлүүлэн дүүргэө.

Партиин Уставай эрилтэнүүдые дүүргэхэ асуудалда райком, парторганизациин секретарьнууд анхаралаа ехээр табидаг болобо. Партиина суглаанууд саг соогоо үнгэргэдэнэ, коммунистнуудта партиина зэмэ үгэлгэ үсөөрөө, партиина шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлдэг болозобди. Үргэн ниитэтэй барисаагаа удаар бүри бэхижүүлжэ, ажалшадай эрилтэнүүд болон хэрэглэлнүүдтэ саг соонь анхаралтагаар хандадаг болохо хэмжээ абтана. Иимэһээ ажалшадай дунда парторганизацинуудай нэрэ хүндэ дээшэлжэ, ажалай түрүүшүүл, иланхаяа худэлмэришэд партида олоороо ородог болоо.

Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй илардашаһыень, ажлшан зонэй өөрынгөө түрэл партида дуратай байһыень СССР-эй Верховно Советэй һунгалта харуулаа.

Мүн манай районой ажалшад КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Верховно Советэй тогтоол заабаринае һайшаан угтажа абаад, социалистическэ мүрысөөндэ хабаадалсан худэлмэрөө һайжаруулжа, һара бүри түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ зоригтой.

Ф. И. Оглоблин, КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь.

Иволгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо электромонтажнигуудай бригадир Г. Бадмажапов эрхим ажалаараа суурхадаг. Зураг дээрэ: Г. Бадмажапов. И. Ненасевай фото.

Почто шэрэгшэдэй амжалта

Шэнэхэн газета, журналнуудые, аха дүүгэй, инаг дуранай бэшэгүүдые тээһэн бэзэрээнтэ бүхэрээтэй машинанууд республикын үргэн дардам харгыгаар зүг бүхэн тээшэ табилуулдаг.

Хэлхээ холбооной управлениин жолоошод почто зөөхэ 4 һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, шэнгэн түдиишэ, тоһо хараалагдаһанһаа 8 процентээр багые гаргашалаа. Жолоошод Решетко, Глухов, Сапунов болон бусад социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлэн, бэшэндээ жэшээ харуулан худэлмэрилнэ.

И. Горбылёв.

«БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ» БЭШЭҺЭНЭЙ ҺУУЛЭЭР

Шэнэ клуб барихань

«Үнэн» колхозой клубай үбэлэй үедэ хүйтэн байдаг дээрэһээ залуушуул сүлөөтэй сагаа тэндээ үнгэргэдэггүй гэжэ манай газетэдэ «Хүнэй амисхалаар дулаасуулагдадаг клуб» гэһэн статья соо бэшэгдэһэн байгаа.

Энэ дурсагдаһан баримтанууд зүб байба. Дутуунуудые усадхаха тушаа хэмжээ абтаба гэжэ Мухаршэбэрэй аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша нүхэр Конев редакцида мэдээсэбэ.

Энэ колхозойхид байгша оной ноябриин 7 болотр 150 хүнэй һууритай клуб барижа ашаглалгада оруулхын тула ехэ худэлмэри ябуулжа эхилээ. Мүнөө шэнэ клубэй һуури табигдажа байна.

Гаражтай болохонь

Манай газетын мартын 25-най номерто «Гараж бариха хэрэгтэй» гэһэн гаршагтай статья толилогдожо, тэрээн соо Курумканай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз автомашинануудаа байлгаха гараж баринагүй, тиимэһээ тэдэнь түргэн муудана гэжэ бэшэгдэһэн байгаа.

Зүб шүүмжэлэл хэгдэжэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз мүнөө байһан гаражаа ехэ болгохо, тинхэдэ Хонхино, Элэһэн гэжэ тосхонуудта шэнэ гаражуудые барихаар шиидэбэ гэжэ Курумканай аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр С. И. Таскин редакцида мэдээсэнэ.

Радиогой үдэр—наука, техникын һайндэр мүн

Радиогой үдэр гээшэмнай манай ороной соёл болбосоролой, эрдэмэй, техникын һайндэр мүн. Ородой элитэ ехэ эрдэмтэ Александр Степанович Поповой хүндэлэлдэ бии болгогдоһон энэ алдарта үдэрые совет арад зон баяртайгаар ёнолон тэмдэглэнэ. Ородой физико-химическэ бүлгэмдэ ехэ эрдэмтэдэй шэнэ дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшын радиоаппарат манай алдарта эрдэмтэ—патриодой зохёолһон, һүүлээрнь арбан һара болоод хүн түрүүлэнэй түүхэдэ эгээн түрүүшын радио дамжуулга хэһэн саһаа хойшо мүнөө 63 жэл үнгэрбэ. Александр Поповой хэһэн энэ гайхамшагта туйлалта дэлхэйн наука, техникэдэ шэнэ үе нээгээд, ород арадай оюун бэлигэй байһаниие элээр харуулаа һэн.

Александр Степанович Поповой зохёол Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин һүүлээр ёһотоор сэгнэгдэжэ, саашадаа хүгжөөгдэһэн байна. Радиогой талаар худэлжэ байдаг совет эрдэмтэд оронийгоо элитэ ехэ хүнэй эхилһэн хэрэг эрхимээр үргэлжэлүүлнэ. Совет эрдэмтэд радиотехникэ амжалтатайгаар хүгжөөгдэг, тэрэниие шэнэ шэнэ нээлтээр баяжуулдаг байна.

Ородой агуухэ эрдэмтын зохёоһон радио хүгжөөд, мүнөө хүсэ ехэтэ радиоцентрнүүд, радиолокатор, радиотелескоп бии боложо жэшээгүй богонихон болзор соо дэлгэрээ. Хүнэй эрдэм ухаагаар бии болоһон энэ радио наука, техникын шэнэ һалбаринуудые дэлгэрүүлһэн байжа юм. Радио гээшэ хэлхээ холбоондо, промышленностьда, транспорт дээрэ, худөө ажахыда, научно-шэнжэлэлгэдэ улам ехээр хэрэглэгдэдэг болоо. Мүн астрономидо, авиацида, атомна техникэдэ туһа хүргэнэ. Радио гээшэ хүнэй ажал-ябуулгын бүхы һалбаринуудай таһаршагүй хубинь болоо.

Совет гүрэниие байгуулагша агуухэ Ленин радиогой ехэ удхашанартай байһаниие онсо ехээр сэгнэһэн байха юм. Совет засагай түрүүшын үдэрһөө хойшо В. И. Ленин радиое хэлхээ холбооной хүсэн түгэс зэбсэг болгожо хэрэглэхэһээ гадна, ойлгуулламжын худэлмэриин хүсэтэ зэбсэг болгохо гэһэн байгаа. Орон дотор ажалшан зоной гарта гүрэнэй засагай орооһон тухай түүхэтэ мэдээсэлые имагтал радиогой ашаар үргэн ниитэ зондо дуулгаһан байха. Эб найрамдал тухай, газар тухай Ленинэй гаргаһан түрүүшын декредүүд орон доторхи, хилын саанахи шүхала байдал тухай мэдээсэл радиогоор лэ дамжуулагдаһан гээшэ. Пролетарска революциин түрүүшын үдэрһөө хойшо ойлгуулламжын худэлмэри ябуулхын, арад зониие элсүүлхын тулада радиое хэрэглэжэ байхадаа, В. И. Ленин орон дотор радио дамжуулга дэлгэрүүлхэ эхи табиһан юм.

Совет засагай тогтохоһоо хойшо Владимир Ильич радиотехникэ хүгжөөхэ тухай хододоо анхарал оролдолго гаргаһан юм. Ленинэй заабариин ёһоор Нижегородско лабораториин байгуулагдажа, элитэ ехэ советскэ мэргэжэлтэ Бонч-Бруевич тэрэниие толгойлһон байна. Владимир Ильич энэ лабораториин худэлмэриин хойноһоо анхаралтагаар хараад, тэрээндэ туһаламжа үзүүлдэг һэн.

Нижегородско радиолабораториин туршалга амжалтатайгаар хэһэнтэйнь дашарамдуулан, 1920 оной февраль һара соо Бонч-Бруевичтэ Ленин иигэжэ бэшээ һэн: «Радио ухаалан зохёохо тушаа таны хэжэ байһан ехэхэн худэлмэритэй дашарамдуулан танда гүнзэгы баясхалан хүргэхэмни. Танай бүтээжэ байһан, энэ холые мэдэхэгүй, саарһагүй газетэ гээшэ агууехэ хэрэг болохо юм».

Радиотехникын хүгжэлтэдэ манай эрдэмтэдэй туйлаһан амжалтые тэмдэглэхэ зуураа, Ленин иигэжэ бэшэбэ: «..Радиотелефоно холбоо эмхидхэлгые эсэстэнь хүргэхын тулада худэлхэдөө тааруу зохид, шангаар дуугардаг аппаратуудые бүтээхын тулада мүнгэ зөөри гамнажа, яашье болохогүй». Владимир Ильичын һанал бодолые совет хүнүүд түгэс дүүргэнээр хүсэндэнь хүргэбэ. Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр орон доторнай эрхим һайн радиопромышленность байгуулагдаа. Тэндэ шэнэ һайн радиоаппаратура бүтээнэ. Советскэ радио дамжуулгые бүхы дэлхэйн ажалшадай шагнахаар хүсэн түгэс радиостанцинууд байгуулагдаа.

Радио гээшэ совет арадай үдэр бүриин ажабайдалай аргагүй шухала зүйл болонхой. Орон доторнай гуша гаран миллион радиоустановко бии юм. Тэдэнэй арба нэгэн миллиоһоо үлүүнь худөө нютагуудта байдаг. Гансахан Сибириин болон Алас Дурна зүгэй нютагуудта һүүлэй дүрбэн жэл соо хоёр миллиоһоо дээшэ радиотүхеэрэлгэ бии болоо. 1954 оной январиин 1-дэ радиотой болоһон айлай тоо 17,8 процент байһан һаа, энэ оной эхиндэ 60 процент хүрэтэрээ нэмэһэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ советскэ телевидэниин ехэхэн амжалта туйлаа. Мүнөө үедэ орон доторнай гуша гаран телевизионно центрнүүд дэлнэ. 1960 оной эсэс хүрэтэр телевизионно станцинуудай тоо 75 болохо юм. Россин Федерациин радиоудта энэ жэлдэ 14 телецентр баригдахаа.

Коммунизм байгуулжа байһан арад зоной эрдэм гэгээрэл дээшэлүүлхэ, СССР-эй арадуудай барисаа бэхижүүлхэ гэһэн һайхан зорилгоор советскэ радио дамжуулга ажалаа ябуулна.

Радио гээшэ дай журбэ шэдтэ эсэргүүсэн, эб найрамдал, демократиин болон социализмын түлөө хатуу зоригтой тэмсэл ябуулна. Бүхы хүн түрэлтэнэй эрхим зол жаргалай замые зааһан советскэ радиогой хэлэһэн үгэнь дэлхэйн олон түмэн ажалшад анхаралтайгаар шагнажа байдаг.

Арад зониие коммунистическэ хүмүүжүүлхэ, партиин XX съездэй табиһан зорилго дүүргэхын түлөө ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэ радиогой ехэ үүргэтэй байһаниие тэмдэглэгдэнэ. Иимэһээ гоод, радио дамжуулгын шанар һайжаруулха, ойлгосотой болгохо, өөрсэ һонин болгохо гэжэ радиогой худэлмэрилэгшэд ...доно. Зарим дамжуулганууд барагтай һайн байгаашье һаа, манай худэлмэридэ дутуу дулимаг зүйлнүүд яһала бии. Промышленность, предприятинуудай, транспорт, худөө ажахын түрүүшүүлэй ажал, ажал хэрэгүүд тухай радио композицинууд, очеркнууд, репортажнуудые һонирхолтойгоор, олонийшье хүдхэжэ үшөө шаданагүйбди. Тэрээнһээ гадна советскэ хүнүүдэй ажабайдал, мууса хуулагдана. Худөө ажахын эрхилхэ түхын түрүү арга хэрүүдые дамжуулгануудай үсөөн, гадна тэдэнэйнь хаха, нооһо ехээр абадаг болохын тулада эрхим тэмсэлдэ һаалишад, малшад, малай луговодуудай гаргаһан амжалтые...

Коммунистическэ парти, советскэ правительство орон доторнай радиотехникэ, радио дамжуулга дэлгэрүүлхэ тушаа худоо ехэ анхарал хандуулна. Ороноймнай политическэ, ажахын, культурна ажабайдалда радиогой үүргэнь улам дээшэлүүлхые радиогой худэлмэрилэгшэдһээ эрилнэ.

Г. Баханов, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио болон телевидэниин комитедэй түрүүлэгшэ.

Аймагаймнай хэблэлэй ургалта

Арадай ажахы болон соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ хэблэлэй удхашанар угаа ехэ. Тиимэһээ, орон доторнай хэблэлэй хэрэг хүгжөөхэ ябадалда тон ехэ анхарал хандуулагдадаг гээшэ. Энэниие гансахан манай аймагай хэблэлэй ургалта дээрэһээ харахадашье эли болоно. Һүүлэй үедэ аймагаймнай ажахы болон соёл культурын һалбаран хүгжэхэтэй хамта хэблэлэй хэрэгшье ехээр ургалсаа.

Һаяхан болотор аймаг доторнай оройдоо гансахан газетэ гарадаг байгаа һаа, мүнөө шахтёрнуудай хэблэмэл газетэ, совхоз, колхозуудай 4 хэблэмэл газетэ хэдэл зуугаад хэвэргээр гарана. Тиихэдэ «Улаан Сэлэнгэ» газетэ 1954 онһоо хойшо дүрбэн нюуртайгаар, неделдээ гурба дахин гарадаг болохой. Урдань газетын үзэгүүд гараар суглуулагдадаг байгаа һаа, мүнөө линотипээр шүүдэгдэдэг, тиихэдэ, дүрэлэтэй полиграфистнууд олон. Линотипистнуудай нүхэд Гурожапова, Аюрова гэгшэд дурэшэл ехэтэй мэргэжэлтэд болон тороо ургаба.

Эдэ бүгэдын ашаар ажалшадай байдал болон ажал хэрэгые газетэдэ һайнаар харуулдаг болоһон байна.

ҺОНИРХОЛТОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Сүхэ голые зубшаһан Ехэ Нугын уужам талада, бүлэг дэрһэнэй дунда Кяхтын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һү һаалидаг хоёрдохи фермэ үбэлжэдэг юм. Үглөөнэй һаалга дүүрэжэ, һаалишад һаалиин гэртэ суглараа. Агитатор Александр Гармаев хармаанһаа «Бурят-Монголой үнэн» газетэ гаргаад, «Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үдые хубилгаха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй сессиин гаргаһан хуули, нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэл тухай малшадта тайлбарилан хөөрэбэ.

— Манай Коммунистическэ партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоол тухай тээсгэн хөөрэжэ үгөө һэн. Тэдэ мүнөө тэрэ тогтоол тушаа СССР-эй Верховно Соведэй сессиин абаһан хуули тухай хөөрэлдэхэбди,—гэжэ агитатор эхилнэ.

Ваға шадалтай үмсын жэжэ ажахынуудые нэгдүүлжэ, колхозууд болгон эмхидхэхэ хэрэгтэ МТС-үүд ехэ үүргэ дүүргэнэ. Өөрынгөө колхозые абаад үзэе. Арбан табан жэлэй саада тэз газараа морин плугаар хахалдаг, ургасаа морин жаткаар хурядаг бэлэйбди. Трактор, комбайнууд үсөөн байгаа. Худөө ажахые хүгжөөхын тулада партиин зүгһөө саг үргэлжэ анхарал хандуулһанай ашаар мүнөө газар элдүүрилхэ худэлмэри хүсэд онһожоруулагдаа. Малай фермэнүүдтэхи хүндэ худэлмэри мүн лэ онһожоруулагдажа байнхай. Жэшээлэн хэлэбэл, танай фермэдэ малай тэжээл онһоон аргаар бэлдүүлдаг болоһые өөһэдөө мэдэжэ байнат.

Мүнөө колхозууднай баяжаад, машина, техникые худөө ажахын артельнүүдтэ худалдахаар болоһые ажабайдал тодоруулаа. Колхозой газар дээрэ хоёр зээнэй байхада техникэ зүбөөр ашаглагдадаггүй һэн.

Экономикоор һайн колхозуудта МТС-үүдэй техникэ худалдаха гэжэ СССР-эй Верховно Совет тогтоол гаргаа. Зүгөөр, энэ жэлдэ бидэ МТС-эй техникэ худалдан абажа шадахагүйбди, олзомнай үшөөл багагүй байна. Тиимэһээ, мүнөө жэлдэ олзо доходоо 2 миллион 300 мянган түхэригэ болгохо ёһотойбди. Тиигэбэл, МТС-эй техникые хоёр гурбан жэлдэ һубариулжа түлэхөөр абажа шадагдаха.

Колхозойгоо ажахые дэбжээхын, колхознигуудай байдалые бүри һайжаруулхын тула, таряанай ургаса дээшэлүүлхэ, мал ажалай ашаг шэмэ бүри ехээр абаха шухала. Энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха зорилго табигдана. Колхозой таряа һаалишад Ц. Д. Гармаева, Я. Р. Ганжуров, Ц. Д. Дармаева болон бусад гурбаһарын туршада үнеэн бүриһөө 609—594 литр һү һаагаад байна. Эдэ түрүүшүүлэй дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, абаһан уялгаяа һаалишадай дүүргэжэ шадаха байһыень гэршэлнэ.

—Үнгэрөөшэ жэлдэ манай колхоз гол түлэб мал ажалһаа олзо доход оруулаа һэн,—гэжэ Александр Дондопович хэлэжэ, саашадань үргэлжэлүүлбэ.

—Һүнэй түлөө шанга тэмсэл хэгдэжэ ёһотой. Хэрбээ колхозой һаалишад бултадаа нэгэ удэр үнеэн бүриһөө 0,2 литр һү дутуу һаагаа һаа, бүхы дээрээ 94,2 литр һүн хорохо гээшэ. Энэмнай мүнгэндэ оруулхада, 235 түхэриг 50 мүнгэн болоно. Мүнөө 100 мянга шахуу түхэригэй гарза ушарха бшуу. Гансад танай хоёрдохи фермэ үдэртөө 0,2 литр һү дутуу һаагаад байгаа һаа, хамтадаа 16 литр һү гээһэн болонот.

— Үгы, нээрээшье стакан һүн барагшэнги аад, хамталаад үзэхэдэ—холо ошохо ха юм. Зарим һаалишадһай үнеэдээ һаангүй орхидог. Энээнһээ тобшолол хэхэ хэрэгтэй,— гэжэ үниһэй һаалишан Должима Цоктоева нүхэдтөө хандаба.

— Бидэ бүхы шадалаараа оролдохобди. Мүнөө таряа талханай зүйл дууһаад байна. Тиимэһээ, колхозой правлени энээниие олохын тулада оролдохо ёһотой,— гэжэ һаалишад мэдүүлбэ.

— Мүн Советскэ Союзда атомна, водородно бүү зэбсэг туршалжа тэнэлэхээ болихо гэһэн шиидхэбэри СССР-эй Верховно Соведэй сесси баталан абаа,—гээд агитатор хөөрэнэ.—Энэ хаада дэлхэйн арад зоной энхэ тайбан байлгада, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удхашанартай. Һаяхан баруун Германиин бундестаг (парламент) өөрынгөө сэрэгые атомна зэбсэгтэй болгохо гэжэ шиидхээ. СССР-эй Верховно Совет энэ асуудалаар США-гэй, Англиин, Баруун Германиин парламентнуудта хандаһан байна.

Бидэ айһандаа атомна, водородно зэбсэгэй туршалгые болюулха гэжэ бэшэбди. Түрэл Советскэ Армимнай мүнөөнэй элдэб зэбсэгээр, тэрэ тоодо ракетнэ техникээр хангагдаһан. Манай арад дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө оролдожо байдаг.

— Алжирай байдал тухай хэлэжэ үгыт,—гэжэ һаалишан Н. Очирова агитатортаа хандаба.

— Француз эзэмдэгшэд Алжирай арад зониие барлаг болгожо, газарайнь баялигые, тэрэ тоодо нефтинэнь убэршөөлхэ гээд сэрэг дай хэжэ байна. Алжирай бүхы зон эзэрхэгшэдтэ шанга харюу үгэжэ байнхай. Дэлхэйн бүхы ажалшад алжир арадай тэмсэлые дэмжэнэ. Алжирынхид илаха!— гэжэ агитатор харюусаба.

Иигэжэ агитатор Александр Гармаев Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэриие һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргөө.

Д. Болхоев, манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агитатор А. Д. Гармаев һаалишадтай хөөрэлдэжэ байна. Б. Доржиевай фото.

САДАН ТӨРӨЛТНИЙ САНАЛ НЭГ БАЙДАГ...

Эрдэмтэн нөхөр Цыдендамбаеын дэвшүүлэн гаргасан «Буриад бичгийн зарим чухал асуудлуун тухай» санал бол цагаа олсон хал зүйл мөн бөгөөд ард нийтийн хаарал татсан их хэрэгтэй асуудл юмаа.

Энэ статьяа ба үүний талаар биж байгаа бусад олон хүмүүсийн нал, шүүмжлэлүүд нь зөвхөн аан — Үд хот дахь хэдхэн тооны эрдэмтэн, сэхээтэн, оюутан, зохиолч, бан хаагчдын маргаан төдий т биш бөгөөд харин бүх Буриад онголын хөдөлмөрчид, цаашилбал йт Монголчуудын анхаарал сорхолыг зүй ёсоор татаж байгаа илэрхий.

Буриад Монголын ном сонинууд үлийн үед Монгол газраар үзэгх болж манай зарим хүмүүс униж эхэлж байна. Би мөн тэдний гэн адил энэ оноос эхлэн «Буриад онголын Үнэн» сонинг захиалан эж байгаа хүн юм.

Буриад Монгол хэл гэдэг маш гөн баялаг бөгөөд ертөнцийн юуг нэрэлж хэлж болох тийм хэлний г нь гэж би ойлгодог юм. Энэ раас ч бид буриад монгол хэл эрээ гадаадын ба бусад орны олон рлийн янз янзын ном зохиол орулж чадаж байнавди. Ганцхан итэй явдалнай гэхэд манай зам орчуулагч, зохиолч, сэтгүүлч, бан хаагч хүмүүс маань буриад нгол ардынхаа хэр сайхан төрөлх бичгийг гүйцэд сайн мэдэхгүй йгаагийн гай уршгаар ба бас эрулга хийх бүрэн мэргэжил олоо- байгаагийн харгайгаар иймх ч биш, булчирхай ч биш» юмүдийг гаргаж байгаа юм. Чухам нээс болж эцсийн эцэст орос ч ш, буриад ч биш, халх ч биш, ер ертөнцийн аль ч улсад байхгүй йм этгээд үгнүүд манай дотор хэлэх болсноор барахгүй манай м улсын төв хэвлэлд хүртэл ичр сэнжүүргүйгээр гарах болжээ. Ингээд өөрийнхөө бодож байгаа эн үгийг хэлье.

1. Юуны өмнө буриад ардын үнд хэл, нутаг нутгийн хэл аялгууг эгий сайн судлаад түүнээсээ гдсэн тодорхой дүрэм, аялгуу, удлага зэргийг тогтоох нь зүйтэй. риад ястан гэдэг дотроо олон ну, олон янз байна. Жишээлбэл: риад монголд байгаа олон нутн буриадуудаас гадна бас БНМА сад байгаа буриадууд, тэрчлэн эр монголд байгаа буриадууд байна. Бидний хэл аял нэр томьёо нь тус тус бага бага ч болсон ялгаатай байдаг. Гэвч тэр болгонд эм журам гаргаж, тэр болгонд ойлгогдохоор тийм олон янзаар эл ном гаргахын аргагүй гээш, ж ч болохогүй юм. Тухайлбал: , Хорь, ч гэх шиг Байгаль, Сэгэ, Баргажин, Тункныхэн ч гэх , бас Хамнигад ч гэж байх..., лээр энэ бүгдээсээ нэгтгэгдсэн нэг дүрэм, нэг хэл аялгууг гаргах хэрэгтэй юм. Өөрөөр хэлвэл цэвэр буриад аялгууны ихэнх нь чухам аль аймаг, аль нутагтаа байгаа юм вэ гэдгийг олох хэрэгтэй байна.

2. Энэ яригдаж байгаа асуудал бол зөвхөн Буриадын дотор ч биш, манай нийт монголчуудын хэл аялгууг цаашид улам судлахад ба ялангуяа монгол овогтон нийтээрээ өөр хоорондоо үг хэлээ ойлголцож, үнэтэй сайхан түүхээ судалж, өргөн их соёл шинжлэх ухаанаа улам хөгжүүлэх хэрэгт маш том ач холбогдолтой нэг шинэ алхам болох юм. Энэ учраас орчуулгын асуудал, хэллэгийн асуудал, нэр томьёоны асуудал, ер нь монгол хэлний зүйн тухай асуудлыг зөв шийдвэрлэхэд Буриад монголын нөхөд Халх Монголынхоо нөхдөөс асууж сурах, тэдэнтэй зөвлөж хэлэлцэж, хамтран ажиллах явдал үлэмж их байгаа байх гэж надад санагдаж байна.

Энэ үед Монгол хэлийг гуйвуулахгүй хэрэглэх юм үү, ялангуяа монгол хэл дээр орчуулж хөрвүүлэх асуудлын талаар Б Н М А улс нилээд давуутай байгааг энэ дашрамд тэмдэглэхгүй өнгөрч болохгүй байна. Одоо үед Буриад монгол, Халх монгол, Өвөр монголын хэллэг, бичлэг, түүний дүрэм нь хоорондоо бага бага ялгаатай байгаатай адил бид нарын орчуулах асуудал ч гэсэн бас янз янз байха юм. Гэвч монгол хэл болгохын хувьд бол зайлшгүй нийлж байвал зохих үгнүүд хэдэн мянга бий шүү дээ. Жишээлбэл: Буриад монгол Агууехэ Октябриин социалистическэ революци гэж байхад Халх монголд бол Октябрийн Социалист их Хувьсгал гэж хэлдэг. Гэтэл Өвөр монголд бөлэхоор 10-дугаар сарын нийгэм журмын их хувьсгал гэж нэрэлж байна. Энэ гурван монголын аль нь зөв орчуулга юм бэ? Эсвэл аль ч худлаа юм үү? гэх мэтээр дундаа нэгтгэж нийлмээр юм бидэнд мөн ч их байна шүү дээ. Энэ учраас нийт монголчуудын хэл бичгийн эрдэмтэн мэргэжилтнүүд хамтран зөвлөж харилцан ярилцвал манай ажилд улам тустай болох ёстой.

> **РЕДАКЦИҺАА:** Бурят хэлэ бэшэгэй шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын Монголой Арадай Республикаһаа хэдэн бэшэг ерэһэн байна. Уран зохёолшо Ж. Лодойн һанамжанууд монгол хэлэн дээрэ толилогдохонь. Нютаг нютагайнгаа хэлэнэй бүгэдэндэ ойлгосотой, һайн һайн үгэнүүдые шэлэн абажа, литературна хэлэеэ баяжуулха, Хитадай, Монголой Арадай Республиканuудта ажаһуудаг бурядууд, монголшуудай хэлэ бэшэг хүгжөөхэ, хоорондоо ном һудараа абалсажа, үгэлсэжэ байха, монгол угсаатан бүгэдын ойлгохоор оршуулга хэдэг болохо, дүй дуршэлөө абалсахын тулада уулзажа, ярилдажа байхые нүхэр Лодойн бэшэг соо дурадхагдана.

3. Монголчууд өөрсдийнхөө сонин, хэвлэл, утга зохиол зэргийг аль болох өргөнөөр солилцон авалцаж, харилцан уншиж, судалж байх явдал манай хэл бичигт ч гэсэн, манай соёл шинжлэх ухааны хамтын ажиллагаа болоод ах дүүгийн хань барьцаанд ч гэсэн багагүй ач тустай юм. Энэ талаар ойрын хугацаанд нийт олон түмэндээ мэдэгдэхүйц ажил зохиох нь зүйтэй байна.

4. Их чухал асуудлын талаар олон хүн үнэтэй сайхан санал гаргаж байна. Гэвч үүнийг нэг сайхан цэлмэг өдөр цөмийг биелүүлчихнэ гэбэл шал худлаа юм. Цааш нь бодох, санах, судлах, сурвалжлах, ярьж зөвлөх ажил их байдаг биз. Гэвч бас үүний нарийн төвөгтэй бэрх хэцүүгий нь тоочоод цаг алдаж суух биш, одооноос эхлээд өдөр тутмынхаа амьдралын үгнээс наад захын үгнүүдээс эхилээд ялангуяа орчуулгыг сайжруулах хэрэгтэй юм. Жишээлбэл: «Манай нийслэл Улаан-Үд хот», «Миний нэр Дорж Гомбоев биш, Гомбын Дорж», «Буриад монголын дуурь бүжгийн театр» манай «Хамтрал» «сангийн аж ахуй», «улсын аж ахуй» «Дээд зөвлөлийн зарлиг», «Улаан-Үд хотын намын хороо», «Соёлын Яамны сайд», «Ардын дуу бүжгийн чуулга», «Бултаараа саналаа өгье», «Манай урлаг, уран сайхан, утга зохиолын хоёр дахь удаагийн үзлэг», «Үндэсний зөвлөлийн сонгуулийн тойрог» гэх мэтээр ярьж, бичиж эхлэх юм бол манай ард зон энэмнэй юу гээщив гэж тийм ихээр ойлгож ядахгүй байх. За яахав шинэ юм болохоор жаахан бэрхэшээл байна биз.

5. Манай нийт монголчуудын хэл бичиг, утга зохиол, сонин сэтгүүл, орчуулгын ажилтнууд ба илтгэгч лектор, радиогоор яригч, багш нар, жүжигчин зэрэг хүмүүсүүд хоорондоо олон олон удаа явалцаж бие биеийнхээ хэл ярианы болоод орчуулга бичлэгийн аятай сайн туршлагуудыг авалцаж солилцож байх нь эрхэм чухал мэт санагдана. Дахин дахин хэлэхэд бид нар ном хэблэлээ байнга солилцож түүнийхээ хэллэг, бичлэгийн арга барилыг харилцан ойлгож байх нь заавал тустай юм.

Хэрэгтэй, хэрэггүй элдвийн юм шашижа байж та нөхдийнхөө хайран цагийг заахан алдуулж орхигдов гээш. Уушлаарай нөхдүүд минь!

Жамсарнай ЛОДОЙ

Залуугай эршээр

Ойрын 10—12 жэл соо үргэн ниитэ ажалшадаа гэр байраар гүйсэд хангаха гэһэн парти, правительствын уряае халуунаар дэмжэһэн «Бурмонголстрой» трестын барилгын 154-дэхи конторын штукатуршадай бригада орэлдосотойгоор ажаллана. Энэ бригадын гэшүүдэй олонхинь залуушуул юм. Залуугай эршэ хүсөөр ажаллажа байһан бригадынхид лесотехникумэй студентнэрэй байха гэрэй 5 байрые, артистнуудай һууха 10 байратай гэрые апрель һара соо газаа зосооһоонь штукатурлажа дүүргээ. Залуу штукатуршад түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэбэ.

Бригадир нүхэр В. Бузин, штукатуршад В. Блинэв, Е. Горкуша, В. Спицын болон бусад үдэрэйнгөө даабарие 180—200 процент дүүргэнэ.

Н. Романов.

СОВЕТСКЭ АГРОХИМИ БАЙГУУЛАГША

Советскэ агрохими байгуугуулагша Дмитрий Николаевич Прянишниковай намтар ехэ һонин, баян юм. Энэ эрдэмтэ 1865 ондо Кяхта городой албахаагшын бүлэдэ түрэһэн байна. Түрэхэһөө һүбэлгэн ухаатай Д. Н. Прянишников 1883 ондо Эрхүүгэй гимнази дүүргээд, али болохо аргаар Мэсквагай университедтэ ороһон байгаа.

1887 ондо Дмитрий Николаевич Мэсквагай университедэй физико-математическа факультет дүүргээд, байгаалиие шэнжэлхэ эрдэмэй кандидат болоһон юм.

Д. Н. Прянишников Тимирязевай шаби байһан юм гэдэг. Эрдэмтэ Прянишниковэй хэһэн шэнжэлэлгые К. А. Тимирязев үндэрөөр сэгнэһэн байха. Энэ эрдэмтын зохёолые сэгнэһэн сэгнэлтэ мүнөө Кяхтын музейдэ байдаг.

Тимирязевай нэрэмжэтэ академиин хүдэлмэрилэгшэд эрдэмтэ Д. Н. Прянишниковай 75 наһанайнь ойе тэмдэглэхэдээ иигэжэ бэшээ һэн:

«Дмитрий Николаевич, түбхын түрүүн сэвет агрохими байгуулагша байһандатнай Танине амаршалнабди. Энэ наука манай ороной хүдөө ажахыда туйлай ехэ удхашанартай. Үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэһэнэй ашаар энэ наука совхозой болон колхозой таряалангайнь ургаса дээшэлүүлхэ харюусалгатай үүргэ дүүргэнэ. Танай шэнжэлэлгэнүүд манай ороной наукада ехэ туһа нэмэри болоһон байха...»

Энэ эрдэмтэ шэнжэлэгшын ажалые Советскэ правительство үндэрөөр сэгнэһэн юм. Д. Н. Прянишников Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэтэй, хэдэн олон орден болон медальнуудаар шагнагдаһан байгаа. Академик Д. Н. Прянишниковай зохёолнууд хүдөө ажахыда хэрэглэгдэжэ байдаг, саашадаашье хэрэглэгдэхэнь лабтай.

А. Сурмач, хизаар ороноо шэнжэлхэ Кяхтын музейн ахалагша научна сотрудник.

Бархандайхидай жэшээгээр

Манай хүршэ аймагай Барханай сомоной соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха, хүн зонойнгоо культурна эрилтые һайнаар хангаха зорилготой хэдэн хэмжээ-ябуулга хараалаад, республикын соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһаниинь һайшаалтай, энэ үүсхэлэйнь хаа хаанагүй халуунаар дэмжэгдэжэ байһанда баярлахаар.

Барханайхидай жэшээгээр манай Уланай сомоной соёл гэгээрэлэй эдэбхитэд мүн лэ хүдэлмэреэ шэнэдхэхэ, һайжаруулха гэжэ шиидэнхэй.

Урда жэлнүүдтэ манай клуб аймаг соогоо гээгдэнги гэжэ тоотой байгша һэн. Клубаймнай байшаншье муу, хүдэлмэриншье урагшаа ябадаггүй байгаа. Харин нёдондо колхознай 300 хүнэй һууритай шэнэ клуб барижа үгөө. Тиихэдэнь хүдэлмэришье нилээд урагшаа даб гэһэн байна. Мүнөө уран һайханай кружогто 20 гаран хүн ходо хабаададаг болоо. Бригада, фермэ дээгүүр концерт, зүжэг харуулдаг, лекци, хөөрэлдөө хэдэг болообди.

Клуб, библиотекэ, культбаза болон улаан булангуудаа гоё һайхан болоторнь шэмэглэхэ, харуулан ойлгуулха агитаци үргэдхэхэ, колхозник, механизаторнуудай дунда хөөрэлдөө һонирхолтой ойлгосотойгоор, түрэлхи хэлэн дээрээ хэхэ гээшэ ехэ һайшаалтай байна.

Хабарай тарилгын үедэ колхозник, механизаторнуудай сүлөөтэй сагаа сэнгэлигээр үнгэргэхэ арга боломжо хангаха гэһэн шухала асуудалай табигдаһаниинь баһал һайшаалтай.

Зунай бэлшээридэ малайнгаа гарахадань, Хара Уһан гэжэ газарта культбаза бии болгохобди. Саг үргэлжэ хүдэлдэг агитбригада эмхидхээд, фермэ, бригада дээгүүр концерт харуулжа, лекци хөөрэлдөө хэжэ эхилээбди.

Һаяхан аймаг доторхи соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие шалган харалгын болоходо, манай коллектив «5» сэгнэлтэдэ хүртөө. Энэ түрүүшынгээ амжалтые бүри арьбадхажа, барханайхидай жэшээгээр хүдэлмэреэ бушуу түргэнөөр һайжаруулхын тулада хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа гамнаагүй гаргахабди.

Шамиль Гайфутдинов, Баргажанай аймагай Уланай хүдөөгэй клубые даагша.

В. ПЕТОНОВ

ЁГТО ШҮЛЭГҮҮД

Дойбод сохибо

Д. БАТОЖАБАЙДА

«Адуушанай дуун»—
алдарта зохёол,
Арбаад дахин хубилган бэшэгдээ:
Рассказ байһанаа
повесть болоо,
Повесть багадаад,
сценари хэгдээ,
Мүнөө...
тусхай номоор хэблэгдээ.

***

Н. ДАМДИНОВТА

Мүрнүүдтнай уншахада—хүжүүн,
Мушхарһан,
ойлгохонь бэрхэтэй.
Дэмы зобонгүй, түрүүн
Дамдиновһаа
бурядшалха хэрэгтэй.

Гуурһанай гурбан нюуса

Дондок УЛЗЫТУЕВТЭ

Гуурһанай нюусые одоошье
Гурбуулайнь мүнөө мэдэхэб даа,
Гайхамаар тиимэ ондоошье
Гайтай юумэнь угыл даа.
(Д, Улзытуев. ,,Гуурһанай гурбан нюуса'')

Булад гуурһаар, нэгэдэхеэр,
Бэшэдэг поэт, тэгшэхэнээр.
Зүрхэнэй лирикэ, хоёрдохёор,
Зураглан угалзатуулна гоёхоноор.
Хан-хон лэ гүүлхэдээд
Хаядаг, гурбадахяар, мэгдэхэдээд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын мяханай комбинадта баригдаһан хүүгэдэй садай шэнэ байшан.

З. Гайнуллинай фото.

КАРЛ МАРКСЫН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ

...үхэбтэр ногоон халат үмдэһэн, ...эг һуулга бариһан хүнгэн солбон ...нэрнүүд үнеэдэй хоорондуур ...ажа, эреэгшэнүүдээ эльбэн ...ьбан һаажа эхилнэ. Эндэшье, ...дэшье сагаан эдеэн шааяжа, ...р нэгэн аадар бороогой ...хэнэ шэбэржэ байһандал соносо.

...аншьегүй хөөһэтэй сагаан һүбилтарһан хүнэгүүд жэрылдэжэ ...лба. Шадабари мэргэжэлээрээ, ...дааһата гараараа шалгаржа, ...нүхэдтөө, аймаг, республика ...роо алдаршаһан Пэлжит һаа...анай ажаллан байхые хараха... улам бүри баясажа, урма зо...гоо нэмээхэт. Энэ һаалишан ...эни (Жемчужина) үнеэнэйнгээ ...гэдэ һуугаал һаа, ведруугаа ...гээгүйдөө бододоггүй. Үглөө...—ведруу, үдэр—ведруу, үдэ...эн—ведруу. Энэ жэлэй үнгэр... дүрбэн һарын туршада үнеэн ...өө 1700-гаран литр һү һаа... байна.

...Эдэ үнеэдые шадажа эдеэлүү... шабхажа һаагаад байгаал һаа, ...гоо гурба—гурбан ведруу һү ...л байха,—гэжэ Пэлжит Жал...ва энеэбхилэн, омогтойгоор мэ...бэ.

...ам саашаа дабшабал, тэбэри ...эн дэлэнтэй, адхаһаа үлэдэг ...эй амба тарган эреэгшэнһээ ...оор гоожоһондол һү шааюулжа ...ан үндэр сарюун эхэнэрые ха... Энэмнай республикэ соогоо ... түрүүлжэ, жэл соо үнеэн бү...ө таба мянга гаран литр һү һаа... Долгор Цырендоржиева гээшэ. ...һон гартай, алтан хургатай һаа... энэ колхоздо таби гаран юм. ...эй туршада үнеэн бүриһөө гурба-дүрбэн мянган литр һү һаадаг Бүргэд Лубсанова, Буданай Буянтуева, Ольга Дансорунова болон бусад ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Энэл даа, жаргалай дээжэ—аша үрэтэ ажалнай. Хэзээ манай эндэхи үнеэнһээ иимэ ехэ һүн гарадаг байгааб? Урда сагта ухаандаашье энээниие оруулаагүй юумэл.

Хорин табан жэлдэ таһалгаряагүй колхозойнгоо мал адуулжа, артель нютагаа баяжуулагша Цырендоржо Самбуевай ажалые магтангүй гарахын аргагүй. Мүнөө 61 наһа хүрэбэшье, хээр мориндоо һэрд байса мордоод, үглөөнһөө үдэшэ болотор, хүйтэн халууниие, үбэл зуниие илгадгүй үргэн Юрөөгэй гэлые үгсэн, уруудан, Бүрэн Хаан уулын хойгуур бэлшээриин һайниие бэдэржэ, үхэр малаа өөхэтэй гадартай, һү шэмэтэй болгодог.

—Наһан ехэшье һаа, һанаан зандаа. Иимэ һайн һайхан сагта үшөөл ажаллажа, хүбүүд, басагадайнгаа коммунизм байгуулха хэрэгтэнь туһаласаха хүсэлэнтэйб. Мүнөө Базаржап хүбүүмни намтаяа суг фермэ дээрэ мал адуулна. Олон жэлдэ оложо абаһан дүй дуршэлөө заажа үгэнэб,—гээд буурал шобхо һахалаа эльбэсэгээн, Цырендоржо үбгэжөөл сарюун хурса шарайгаар энеэбхилэн хараад байгаа һэн.

Артелиин гуша гара мянган хонидые 140 хонишод үдэр, һүнигүй манажа, жэл ерэхэ бүри тоонь олошоруулжа, үүлтэрыень һайжаруулжа байнхай. Үнгэрөөшэ жэлдэ хонишодынь ниитынгээ жасада хоёр хахад миллион түхэригэй олзо оруулаа. Дүй дуршэл ехэтэй хонишод Нордоб Намсараев, Бато Цынгунов, Очир Бадмаева болон бусад жэшээтэ һайнаар ажаллана.

Энэл даа, жаргалаймнай дээжэ—аша үрэтэ ажал! Хэзээ манай эндэхи хонидһоо 3—4 килограмм нарин нооһо гарадаг бэлэй? Урдандаа энээниие ухаандаашье оруулаагүй байгаа.

Түрүү дүй дуршэл, эрдэм ухаанай туйлалтануудые ажалдаа хэрэглэжэ, артелиин малшад үнгэрһэн жэлдэ дүрбэн миллион хахад олзо доход колхоздоо оруулаа бшуу. Мүнөө жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлахаар зоригжонхой.

Ажалша бэрхэ малшадай хажуугаар уран гарта дархашуул эндэ баһал олон. Тэдэнэй оролдолгоор һүүлэй хоёрхон жэлдэ үхэрэй, хониной, тугалай типэвой 13 байра шэнээр бодхоогдоо, колхознигуудта зорюулжа хорёод шэнэ гэр баригдаа. Колхозой центр—Ташир нютагта арбан автомашинын байха шулуун гараж бүтээгдээ. Үүлтэртэ 200 үнеэнэй байха дүрбэн рядтай шулуун байра баригдажа дүүрэхээ байна.

Барилга дээрэ хорёод дархашуул таһалгаряагүй хүдэлдэг. Тэдэнэй дунда Цырендоржо Бальжиев, Надмит Цыбикдоржиев, Бимба Батуев, залуушуул Гонгор Доржиев, Ринчин Доржиев болон бусад түрүү зэргэдэ ябана.

—Энэ жэлдэ барилгын ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхэ юм. Малай дүрбэн байра, колхознигуудай, илангаяа механизаторнуудай орохо хорёод гэр шэнээр баригдаха. Мүнөө хоёр мянга холо гаран кубометр модон отологдоод, барилга хэхэ газартаа зөөгдэнхэй. Колхоздомнай хоёр пилорамма хүдэлнэ,—гэжэ барилгын бригадые даагша нүхэр Будаев намдуугаар хөөрэжэ үгэбэ.

Тарян ажал эрхилэгшэд, механизаторнууд хадаа малшад, барилгашад болон бусад олон колхознигуудай үмэнэ горьтойхон уритэй байна. Тэдэнэр һүүлэй жэлнүүдтэ тохёолдоһон ган гасууртай ёһотоор тэмсэжэ шадаагүй, таряа талханай, үбһэ ногооной бирагүйхэн ургаса абаһан байха юм. Энээнһээл боложо, адууһа малай тэжээл гаднаһаа худалдажа абахын тула жэлдээ хэдэн зуун мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдана.

—Нэгэ газар дээрэ хоёр эзэн байха гээшэ һүүлэй үедэ бүтэхэгүй хэрэг болоһон байгаа. Колхоз МТС хоёр бэе бэедээ найдаад зарим, шухала хүдэлмэриие һаатуулха гү, али машина, техникэ байнал гэжэ газараа хэмһээ үлүүгээр худхажа, шииг нойтыень алдадаг, орооһо таряагаа гээдэг байгаабди,—гэжэ үнинэй механизатор, МТС-эй тракторна бригадын бригадир байһанаа мүнөө колхозой комплексно бригадын бригадирай орлогшо болоһэн Михаил Иванович Ковалевский һанан байжа хөөрэнэ.

Колхозой правлени, тэрэнэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховнэ Соведэй депутат нүхэр Ванкеев худалдажа абаһан машина, техникээ хүсэдөөр ашаглаха, энэ жэлдэ таряалан, сабшалан дээрэһээ үндэр баян ургаса абахын хойноһоо шармайн оролдоно.

—Орооһо таряа, үбһэ ногооной, бусад ургамалнуудай баян ургаса абаха, адуу малайнгаа ашаг шэмые ехэдхэхэ, тоо толгойень олошоруулха, олзо дэходоо улам бүри дээшэлүүлхэ байһамнай дамжаггүй. Мүнөө өөрынгөө мэдэлдэ техникэтэй болоод байхадаа, энэ зорилгоёо дүүргэжэ шадахабди. Газарай хүрьһэн шииг нэйто ехэтэй. Үрэһээ саг соонь тарижа, ургасын хойноһоо һайнаар харууһалбал, зориһондоо хүрэхэмнай лабтай,—гэжэ түрүүлэгшэ Жамсэ Бальжинимаевич найдамтайгаар мэдүүлбэ.

Нээрээшье энэ колхозой элдин тала, үргэн гол нуганuудынь үрэжэл һайнтай юм. Хэрбээ эндэ агротехническэ заабариие нарин наар сахяад, түрүү дүй дуршэл хэрэглээд байбал, хүсэд хүрэхэ орооһо таряа, хартаабха болон бусадые ургуулжа болохо байна.

КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин тогтоол шиидхэбэринүүдэй гарахалаар агроном Максим Николаевич Григорьев энэ колхоздо хүдэлхэеэ ерээ. Сэлэнгын МТС-эй главна агрономоор олон жэлдэ хүдэлжэ, дүй дуршэл ехэтэй болоһон хадань, нүхэр Григорьевые артелиин гэшүүд түрүүлэгшын орлогшо болгожо һунгаа.

—Артельнай энэ жэлдэ дүрбэн мянгаад гектар тарилга хэхэ юм. Эртын орооһото ургамалнуудые тариха һайн пар бии. Мүн овёсоймнай зариман пар дээрэ таригдахаар хараалагдана. Үрэһээ нара һэбшээндэ байлгажа шанаржуулаад, саг соонь, нормыень ехэдүүлэнгүй, багадуулангүй, хэрээһэлүүлэн тарибал—үндэр баян ургасын үндэһэ һуури табигдаха бшуу,—гэжэ Максим Николаевич бригадирнуудтаяа хөөрэлдэжэ байгаа һэн.

Теэд, нүхэр Григорьев гансахан захяа заабари үгөөд һуудаггүй, харин поли дээгүүрээ ябажа, нютагайнгаа дуршэл ехэтэй зөнэй һанамжануудые хараадаа абан, газар таряалангаа эрхилжэ оробо. Тээсгэн—хабарай тарилгын урдахана, эртын борнойлго хэжэ байхада, нүхэр. Ванкеев шэнэ һунгагдаһан орлогшотоёо бүхы поли дээгүүрээ ябажа, хаана юу тарибал һайн бэ, али полиие борнойлхоб, хаана сэхэ тарилга хэхэб гэжэ зүбшэһэн байха юм.

Хабарай нэгэ үдэр түрүүлэгшэ орлогшотоёо, барилгын бригадир нүхэр Будаев гэгшэд артелиингээ центр соогуур иишэ тиишээ ябасагаан шэнжэлжэ байба.

—Эндэ столово барихабди. Тээ тэрэ айлшадай буудаг гэрэй захада 25 хүнэй байха хамтын байра бодхооха хэрэгтэй. Тэрэ электростанци, автогаражые тойруулаад хэлхы харща барижа, хойто бээрнь ута гэгщын сарай бариха һанаатайбди,—гэжэ түрүүлэгшэ хөөрэнэ.

Хэды метр утатай сарай барихаб, хаана запасной частьнуудые хадагалха склад барихаб гэжэ байгаад тэдэнэр зүбшэлнэ.

Электростанциинь газаа зуун киловатт хүсэтэй шэнэхэн дизельнэ машина асарагдаад, һаяар тодхогдохоор бэлэдхэгдэжэ байнхай. Энээниие тодхобол, Юрөөгэй гол адагһаан эхин хүртэрөө электрын гэрэлээр яларжа, ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһон аргаар бүтээгдэдэг болохо сагынь үглөө мүнөө болонхой.

Энэл даа, жаргалай дээжэ—аша үрэтэ ажалнай. Энэл даа, арюун һайхан, сэсэн мэргэн Карл Марксын эхи табиһан, Ленин багшын хүгжөөн дэбжээһэн мүнхэ сурталай аша үрэнь.

Научна коммунизмын эхи үндэһэ табигша—агууехэ Карл Марксын нэрэмжэтэ, ажал хүдэлмэреэрээ суурхан байһан Сэлэнгын аймагай энэ колхоз хамтын ажалай хаба хүсые гэршэлэн харуулна.

Б. ГЫЛЫКОВ.

Элдэб һонин

ХУРЬГАШАН

Долоогоо хүсөөдүй басаган
Дорюун эдир хурьгашан,
Эрхим туһамаршан болоо
Эжы баабай хоёртоо.

Өөрэхэн зохидхон хурьгадаа
Өөгшөөн байжа эдеэлүүлдэг юм.
Хожомоо ехэ болоходоо,
Хонишон болохоб гэдэг юм.

Харин яажа мэдэхэб даа,
Хожомынь нээрээ энэ басаган
Артелиин суута хонишодтой
Ажаллахашье аалам эрхимээр!

Ц. Дандаровай шүлэг.
М. Яковлевай фотоэтюд.

Урган һалбарна нютагнай

Хорёод, гушаад жэлэй саада тээ Харганаа нютагаар ябахада, эндэ тэндэ муухан хара модон гэрнүүд, хото хорёонууд об тобхон харагдагша һэн. Харин мүнөө Иволгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой центр Харганаа тосхон таниг дашагүй болотороо урган һалбараа. Илангаяа һүүлэй 3—4 жэлэй туршада эндэ горьтой хубилалта болоһон байна. 150 хүнэй һууха харалгын ехэ залтай, библиотекэ, уншалгын таһалга болон элдэб кружогуудай хүдэлхэ газартай, болбосон түхэлэй клуб баригдажа ашаглагдаа. Мүн зуун үнеэнэй байха, дүүжэн харгытай, зайн галай гэрэлтэй типовой байра, 1500 толгой хонидой байха байра, зайн галаар хүдэлдэг тээрмэ, шулуун шалатай орооһо таряанай склад, заһабарилгын тусхай таһагтай, 5 автомашинын байха гараж болон байрын нилээд олон гэр шэнээр баригдаа. Харганаа тосхоной гэрнүүдтэ, тэндэхи дүтэ шадарайнь фермэнүүдтэ электрын гэрэл яларна. Гадна, колхоздо газар таряалан уһалха һубаг канава олон малтагдаа, силосэй барилганууд хэгдээ.

Колхоз мүнөө өөрын элдэб машина, техникэтэй болоод байхадаа, энэ жэлһээ эхилжэ, ажахын болон культурно-ажаһуудалай барилганудые улам олоор хэхэ юм. Байгша ондо колхозойхид хониной 3 байра, трактор, машина заһабарилха һайн түхеэрэлгэтэй мастерской, малай олоороо үбэлжэдэг Баруун-Харганаа, Бүхэн гэжэ газарнуудта культбаза барихаар хараална. Тэрэшэлэн ойрын жэлнүүдтэ гэшүүдтээ болбосон түхэлэй гооронсонуудые бүри олоор барижа үгэхэ, үйлсэ, гудамжаяа таримал ургамал модоор шэмэглэхэ зорилго табигданхай.

— Колхознай һаянайл, һүүлэй 3—4 жэлдэ хүл дээрээ гаража байна. Саашадаа ажабайдалнай улам баялиг, хүхюун сэнгэлиг болохо,— гэжэ артелиин түрүүлэгшэ нүхэр Архинчеев хөөрэнэ.

Л. Ринчино.

Тобшо мэдээсэл

✪ Ториин аймагай «Заветы Ильича» колхозой комплексно 1-дэхи бригадынхид апрелиин 25-най үдэр воскресник эмхидхэжэ, нэгэ үдэрэй турша соо хонидой зундаа байха хоёр байра бариба. Тэрэ хүдэлмэридэ 24 хүн хабаадалсаа.

Ц.-Д. Банзаранцаев.

✪ Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын дунда һургуулиин багшанар болон һурагшад һүүлшын хоёр воскресеньедэ ойдо гаража, 130 кубометр түлеэ тайража сажан табяа. Тэрээндэ 5—9-дэхи классуудай һурагшад хабаадалсаба.

Б. Цыренов.

✪ Яруунын аймагай Үльдэргын дунда һургуулиин 10-дахи классай суглаан боложо, һургууляа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр колхоздо гаража хүдэлхэ гэжэ һурагшад шиидэһэн байна.

В. Баяндуев.

✪ Үбһэ таряанай үндэр ургаса абахын тулада Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи комплексно бригадынхид нэгэ үдэрэй туршада 6 километр утатай һубаг канава сэбэрлэбэ, заһаба.

Ж. Гунчитов.

✪ Курумканай аймагай Аргадын дунда һургуулиин географическа кружогойхид Аргада голые зубшан, тэрэнэй эхин хүрэтэр аяншалга хэхэнь. Тиихэ зуураа, тэрэ голдо ямар ургамалнууд ургадаг, ямар амитад, шубууд, хорхой шумуул байдаг бэ гэжэ шэнжэлхэ юм.

А. Очиров.

✪ Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо барилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Намаг гэжэ газарта 250 толгой үхэрэй, Бунханай Үбэр гэжэ газарта үхэрэй шулуун байранууд баригдана. Гадна, залуушуулай-комсомольско бригада 2 айлай байха гэр барижа байнхай. Мүн тугалай байра баригдажа байна.

Д. Самданов.

✪ Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Жамбал Жамьянов өөрынгөө эхэнэр Намдагматай колхозойнгоо мал ажал дээрэ арбаад жэл соо хүдэлжэ байна. Энэ бүлэ мүнөө жэлдэ 116 толгой хашараг харууһалаад, нэгэшье толгой гарзалуулангүй ондо оруулба.

А. Аюржанаев.

✪ Закаменай аймагай Санагын дунда һургуулиин һурагшад колхозуудаар ябажа, мал ажалай фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ концерт харуулна. «Коммунизм» колхозой Хуурлиг гэжэ газартахи малшадай культбазада ошожо, лекци уншаһан, наада харуулһан байха юм. Мүн «Байгал», «Дружба» колхозуудта ошоһон байна.

Ф. Балданов.

Зунай спортын сезон нээгдэбэ

«Динамо» стадиондо хүн зон олооро сугларжа, зунай спортын сезоной нээлгэдэ зорюулагдаһан эстафетэ бэлобо.

Эстафетэдэ хамта 335 спортсмен хабаадалсажа, дамжуулгын 8 шан абахын түлөө шангаар тэмсээ.

Ёһолол парадай болоһоной удаа туд тудтаа 400 метр зайтай эхэнэрнүүдэй 10 үетэй урилдаагаар эстафетэ эхилээ. Хэдэн арбаад басагад һуга һүрэн урагшаа дабшаба. 5-дахи үедэ хүрөөд ябахадаа, 1-дэхи, 65-дахи һургуулиин түлөөлэгшэд урилдаанай түрүү зэргэдэ гараба. Саашаа дабшахадаа 1-дэхи һургуулиинхид нүгөөдүүлээ ахин гаража, фиништэ түрүүлжэ ерэһэн байна.

Эдиршүүлэй дундаһаа мүн 1-дэхи һургуулиинхид шалгараа. Тэдэнэр 10х800 метрын зайе 22 минута 8 секунда соо гаталба.

Эхэнэрнүүдэй урилдаанда зооветинститудай, пединститудай команданууд түрүүлжэ гараба. Тиин энэ хоёр командын дундаһаа пединститудайхид шалгараа.

Эрэшүүлэй дундаһаа зооветинститудай спортсменүүд баранһаа шуумгай хурдан байһанаа харуулба.

А. Игумнов.

Колхозой барилга

Толтойн сомоной «Знамя» колхоз (Түнхэнэй аймаг) баян дэлгэр болоһонойнгоо ашаар барилгын хүдэлмэри жэл бүри ехээр хэхэ аргатай болонхой. Энэ хабартаа барилгын модон яһала бэлдэгдээ.

Колхозой правлениин байшан, автомашинын гараж болон бусад барилганууд намар болотор бэлэн болохоор хараалагдана. Гадна, колхозой хоёр дабхар типовой клубай барилга дээрэ мүнөө арбаад дархашуул ажаллажа байна.

Мүн колхозой олон гэшүүд өөһэдтөө гэрнүүдые барижа ороһон байна.

А. Мангатханов.

Хилын саанаһаа

Хитадай Коммунистическэ партиин VIII съездын хоёрдохи сесси нээгдэхэнь

ПЕКИН, майн 4. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ дамжуулна:

Хитадай Коммунистическэ партиин VIII съездын хоёрдохи сесси майн 5-да Пекиндэ нээгдэхэнь.

Сессиин зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ иимэ гол асуудалнууд ороно:

1. КПК-гэй ЦК-гэй тоосоото элидхэл (элидхэлшэ нүхэр Лю Шао-ци);

2. Элдэб оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвадахи зүблөөн тухай элидхэл (элидхэлшэ нүхэр Дэн Сяо-пин);

3. 1956—1967 онуудта КНР-эй хүдөө ажахые хүгжөөхэ гол хараануудые зүбшэн хэлсэжэ, баталалга (заһабарилагдаһан проект).

Шиидхэхы, мүн зүбшэхэ эрхэтэй 1 мянга гаран делегат сессиин хүдэлмэридэ хабаадаха юм.

Городууд, уезднүүдэй комитедүүдэй, томо городуудай районно комитедүүдэй, предприятинуудай партийна комитедүүд болон партийна эхин организацинуудай зарим секретарьнууд, гүрэнэй эмхи зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Хитадай Арадай-сүлөөрэлгын армиин сэрэгэй алба хэгшэд сесси дээрэ байлсаха юм.

ГДР-эй арадай ажахы амжалтатайгаар хүгжэнэ

БЕРЛИН, майн 4. (ТАСС). 1958 оной нэгэдэхи кварталда ГДР-эй арадай ажахын түсэбэй ямараар дүүргэгдэһэн тухай мэдээсэл ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлени толилоо. Германиин нэгэдэмэл социалистическэ партиин V съездын хүндэлэлдэ зорюулагдан, социалистическэ мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрһэнэй ашаар энэ жэлэй нэгэдэхи кварталда нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо нилээд ехэ юумэ үйлэдбэрилэгдөө гэжэ мэдээсэл соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Түбэй газарһаа мэдэлтэй арадай предприятинууд нүүрһэ малтан абалгые, электроэнерги үйлэдбэрилгые нёдондоной энэ үеынхиһөө 6 процентээр, металл хайлуулгые— 9 процентээр, химическэ промышленностиин продукт—9 процентээр, хүндэ машина бүтээлгэ—11 процентээр, хүнгэн промышленностиин бүтээһэн зүйл—9 процентээр, эдеэ хоолой зүйл —24 процентээр нэмээһэн байна. Гэхэтэй хамта, зарим шухала юумэ үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдээгүй. Арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ: телевизорнүүд—2 үлүүтэй дахин, холодильнигүүд—50 процентээр, сарбуугай часы—24 процентээр, мяхан—4 процентээр, тоһон—21 процентээр, сигарет—11 процентээр гэхэ мэтээр нэмэһэн байна.

Арадай предприятинуудта хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй тоо 32 мянган хүнөөр олон болоо. Ажалай бүтээсэ 8 процентээр дээшэлбэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативуудай 1957 ондо ехэ амжалтатайгаар хүгжэһэнэй, Германиин нэгэдэмэл социалистическэ парти, национальна фронтын ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулһанай ашаар 1958 оной нэгэдэхи кварталда 676 хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооператив шэнээр эмхидхэгдээ. МТС-үүдэй тракторнуудай тоо нёдондоной нэгэдэхи кварталайхида орходоо 5 процентээр олон болобо гэжэ мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ.

Хүн зониие эдеэ хоолой зүйлөөр, үргэн хэрэглэлэй эд бараагаар хангаха хүдэлмэри 1958 оной нэгэдэхи кварталда саашадаа һайжараа. Эд бараалай эрьесын түсэб нэгэдэхи кварталда 102 процент дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэй нэгэдэхи кварталайхида орходоо эд бараанай эрьесын хэмжээн 514 миллион маркаар нэмэһэн байна гэжэ ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлени онсолон тэмдэглэнэ.

Ядерна зэбсэг туршалгые буруушааһан демонстраци Сан-Францискода болобо

Сан-Францискоһаа майн 4-дэ абтаһан мэдээсэлэй ёһоор, Номгон океан шадар ядерна зэбсэг туршаха гэжэ Холбоото Штадуудай хараалжа байһые буруушааһан демонстраци тус городто болоо. Ядерна зэбсэг туршалга болюулхын түлөө тэмсэл хэхэ Хойтокалифорнийска комитедэй 400 шахуу гэшүүд демонстрацида хабаадаа.

Ядерна туршалгануудые болюулхыень уряалһан телеграмма президент Эйзенхауэртэ демонстрантнууд эльгээгээ. «Номгон океан дээрэ ядерна зэбсэгэй туршагдахаа байһые дары болюулхын тулада өөрынгөө эрхые хэрэглэхэ тухай» эрилтэ президентдэ энэ телеграмма соогоо тэдэнэр хэһэн байна.

(ТАСС).

Арабуудай Нэгэдэмэл Республика (Египетскэ район). **Зураг дээрэ:** хубангай ургамалнуудта хорото химикадуудые сүршэжэ ябанад.

ОАР-эй Египетскэ районой мэдээсэлэй управлениин фото.

США-тэй, СССР-тэй арабуудай ямар харилсаатай байһан тухай Дамаскын газетэ бэшэнэ

США-тэй, Советскэ Союзтай Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын харилсаан тухай «Ар-Оай Аль-Ам» газетэ түрүү бэшэг соогоо иигэжэ бэшэнэ:

Америка араб оронуудта эзэрхэлгээ дэлгэрүүлжэ, тэдэнэй баялигыень өөрынгөө гарта абахые, арабуудай газар дээрэ эзэрхэг түримхэй зорилгоор сэрэгэй базануудые барихые хүсэнэ. Манай араб эсэгэ ороной зарим хубида мүнөө хүрэтэрөө бии байһан колониальна дарлалтын гурим хуушаарнь үлөөхые США хүсэнэ. Америкын Холбоото Штадууд бидэндэ экономическа туһаламжа һайн сэдьхэлээр үзүүлхэһээ арсаһан байха юм. Холбоото Штадууд алжирска арадта эсэргүүгээр Франциин империализмын хэжэ байһан шуһата дайн байлдаае дэмжэнэ, Африкын эрхэ сүлөөтэй боложо байһан арадуудта эсэргүүсэн тэмсэнэ, атомна, водородно бомбонуудаар заналта хэнэ. США хадаа араб арадуудые политическэ, үзэл бодолойшье талаар эзэрхэн байхые оролдоно.

Харин бидэнэр Советскэ Союзтай хани ёһоной харилсаатай байнабди. Энэ харилсаамнай арабуудай национальна асуудалнуудые, тэдэнэй бата нэгэдэлые Советскэ Союзай зүгһөө хүндэлхэ ябадалда үндэһэлдэг юм. Египедтэ эсэргүүгээр гурбан гүрэнэй хэһэн эзэрхэг түримхэй дайе болюулха хэрэгтэ СССР шиидхэхы үүргэ дүүргээ юм. Советскэ Союз ямаршье эрилтэгүйгөөр экономическа туһаламжа бидэндэ үзүүлээ, манай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсадаггүй, Алжиртахи араб угсаатанай сүлөөрэлгын тэмсэлые дэмжэдэг. Советскэ Союз бүгэдэниитын эб найрамдал бэхижүүлхые үнэн зүрхэнһөө хүсэдэг юм. СССР ядерна зэбсэг туршалгые болюулха тухай шиидхэбэри гаргаа, Бандунгда болоһон конференци дээрэ соносхогдоһон гол ёһонуудые дэмжэнэ.

(ТАСС).

Францида правительственна кризис үргэлжэлһөөр

Правительственна кризисэй эхилһээр 18 үдэрэй үнгэрөөд байхада Рене Плевен («Эсэргүүсэлгын демократическа, социалистическэ союз»—ЮДСР гэдэгэй хүтэлбэрилэгшэ) шэнэ правительство байгуулха даалгабаряа дүүргэхэһээ арсаба. Жоржо Бидо гэгшын шэнэ кабинет байгуулхаһаа арсаһанай һүүлээр Франциин президент Рене Плевендэ иимэ даалгабари үгэһэн юм.

Плевенэй байгуулха гэжэ байһан правительствода хабаадалсахагүй гэжэ социалистическэ партиин национальна соведэй тогтоһоной һүүлээр Плевен правительство байгуулха даалгабари дүүргэхэһээ арсаһан байна.

Правительство толгойлогшын түшэлдэ таарамжатай кандидадые бэдэрэн олохын тулада политическэ элдэб партинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй президент Рене Коти майн 3-най үдэр дахяад зүбшэхэжэ эхилээ.

(ТАСС).

Алжирта шанга байлдаан боложо байна

Хэблэлэй майн 3-да мэдээсэһэнэй ёһоор, авиацяар дэмжэгдэһэн французска сэрэгүүдэй национально-сүлөөрэлгын армиин отрядуудай хоорондо Сук-Ахрас гэжэ ойтой хадалиг нютагта (Алжиро-туниска хилэ шадар) табан үдэрэй турша соо байлдаан болоо. Парижай газетэнүүдэй бэшэһэнэй ёһоор Алжирта дайнай эхилһэнһээ хойшонхи үе соо энэ байлдаан эгээн шэрүүн шангань болоно. Энэ байлдаанай үедэ Алжирай талаһаа 436 хүн, Франциин талаһаа 38 хүн алуулһан байна.

Богни (Алжир департамент) нютагта һүүлэй үедэ зэбсэгтэ тулалдаанууд болоо. Энэ тулалдаанай үедэ алжирайхидһаа 100 хүн алуулаа. Мүн ондоо нютагуудааршье олон тулалдаан болоо.

Францида ажаһуудаг Алжирай ажалшадые Франциин полицинхид хашажа, хэһээжэ байһан заядаа. Тэдэнэр Алжирай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ талархадаг гэжэ һэжэглэһэн хүнүүдые баридаг байна. Апрелиин 30-най һүни Парижда, тэрэ шадарай нютагуудта, ороной бусадшье городуудаар алжирайхидые аблажа баринганууд болоо. Парижда, тэрэ шадарайнь нютагуудта 1.500 хүн баригдаһан байна.

Алжиртахи дайн байлдаа уламшангадхахые уряалан Франциин хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад үгэ хэлэнэ.

(ТАСС).

Үймөөшэд шанга сохилто абана

Индонезиин армиин командованиин мэдээсэлые Антара агентство майн 3-да дамжуулаа. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: Амбоина (Молуккска аралнууд) городто үймөөшэдэй самолёдууд шэнээр добтолго хээ. Агаарай аюулһаа городые хамгаалха зенитнэ артиллери урдаһаань буудажа ороходонь Манипа, Буру аралнуудай хоорондо американска бомбардировщик далай руу унаа. Амбоина городто добтолгодо хабаадалсаһан баһа нэгэ самолёт һомондо тудуулжа шатаһан байна. Макассарай (Урда Сулавеси) дамжуулһанай ёһоор, Макассарай аэродромые бомбодохо һанаатай ябаһан үймөөшэдэй бомбардировщик агаарһаа тэһэршоо. Энэ самолёдой экипаж американецууд болон чанкайшистнуудһаа бүридэһэн байгаа. Правительствын сэрэгүүдэй тала баридаг аад, үймөөшэдэй эзэлжэ байһан райондо нюусаар хүдэлжэ байһан организацинууд энэ тэрэлгые эмхидхээ гэжэ тухайлагдана.

(ТАСС).

Баруун Ириан тухай асуудал эбэй ёһоор шиидхэлгэдэ Голланди һаад ушаруулна

Франс Пресс агентствын корреспондентын Гаагаһаа майн 4-дэ мэдээсэһэнэй ёһоор, Голландиин Гадаадын хэрэгүүдэй министр Лунс сенадта үгэ хэлэхэдээ, Баруун Ириан тухай асуудалаар «Индонезитэй хэлсээ хэжэ шадахагүйбди» гэээд дахин мэдүүлээ. Баруун Ириан тухай асуудалаар Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин Генеральна Ассамблейн шиидхэбэриие Голландиин правительствын дүүргэлтэ болгохые хүсэдэггүй байһыень яһала ойлгохоор Лунс хэлэһэн байна. Баруун Ириан тухай асуудал эбэй ёһоор, таатайгаар шиидхэхэ зорилгоор Индонезиин, Голландиин правительствонуудай хоорондоо хэлсээ хэхэдэнь туһаламжа үзүүлхэ комисси байгуулхыень Генеральна Ассамблейн түрүүлэгшэдэ дурадхаһан резолюци 13 ороной ООН-эй Генеральна Ассамблейн урда тээнь болоһон сесси дээрэ талан абаһан байгаа бшуу.

(ТАСС).

Манай газетын удаадахи номер майн 8-да гараха.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Малай уша хүндэ ямар хоро хүргэдэг бэ?

Уша үбшэнэй хайшан гээд хүндэ халдадаг тухай газетынгээ хуудаһанда толилыт. Зондо ехэ туһатай байхал.

Улан-Удэдэ ажаһуудаг
Цыбикмит ЦЫДЕНОВА

Уша хорхойто үбшэн малай мяха түүхэйшэгээр гү, али шүүдэнгыгээр эдиһэнһээ шалтагаалан, хүндэ халдадаг юм.

Энэ үбшэниие «хорхой санха» гү, али үгышье һаа «хии санха» гэхэ мэтээр хүнүүд нэрлэдэг.

Үбшэ үүдхэдэг уша хорхой томо боложо, саашадаа үдэхын тула нэгэ үедээ хүнэй, нэгэ үедээ малай (гахайн, үхэрэй) бэе руу орожо шэбээлдэг.

Бэеэ хүсэһэн уша хорхой хүнэй нарин гэдэһэнэй үнгэртэ, хальһанда тархяараа шагтагалданхай байдаг.

Ушын бэень олон залгалааһаа (членнигүүдһээ) бүридэнэ. Тэдэ залгалаа үенүүдэй тоонь мянгаад болохо байха. Томо уша хорхойн утань 2—3, заримдаа 10 метр болодог.

Ушын залгалаа үенүүд таһаржа, хүнэй һуудалтай хамта гү, али заримдаа өөһэдөө газаашаа гарадаг. Тиимэ таһархай үе бүриин дотоонь хэдэ мянган (10—17 мянган) түриһэн байдаг.

Түриһэн бүхэниинь уша болохо шадалтай.

ЯАГААД УША ХҮНДЭ ХАЛДАНАБ?

Ушатай хүнэй шабхангүй газарта, хээрэ һуугаад байбалынь, таһаржа гаралсаһан ушын үе сооһоо түриһэн таража эхилдэг. Тиигэжэ дүтэ шадарай ногоондо аһалдаад, уһанда ородог, малай, хүнэй улада аһалдажа тарадаг байна.

Мал уһа уухадаа, ногоо эдихэдээ ушын түриһые эдилсэдэг.

Ушын түриһэн малай хотодо, гэдэһэн соо ороод, шуһанай, лимфын (сагаан шуһан) һудалаар дамжан бэедэнь таража, эндэ тэндэнь байрладаг. Илангаяа үрсэ, жабжа, гуяын зөөлэн мяхан, гол мяхан, зүрхэн гэхэ мэтэдэ тогтодог.

Тиихэ үедээ уша хорхой финкэ гэжэ нэрэтэй болоно. Финкэтэй мяхые финозно мяхан гэжэ нэрлэдэг.

Финкэ гээшэ монсогор гү, али гонзод гэһэн дүрсэтэй, коноплёгой үрэһэнэй шэнээн хэмжээтэй байдаг. Мяхан соо байхадаа сиилэгэр сагааншаг үнгэтэйгөөр харагдаха.

Финозно мяхые хүсэд болгонгүй, буурагшалуулаад эдибэл, ушын хорхой халдадаг. Мяхаар хэһэн эдеэ: бууза, фарш, котлет түүхэйгээр амталжа үзэбэл, тиимэ хорхой халдажа болохо.

УША ХОРХОЙ ХҮНДЭ ЯМАР ХОРО ХҮРГЭДЭГ БЭ?

Уша хорхой хүнэй эдиһэн эдеэнэй шэмые бэедээ һорожо абадаг. Уша өөрһөө хоро гаргажа, хүнэй бэеые бузараадаг. Гэдэһэнэй үнгэртэхи хальһые һадаригтуулан гэмтээдэг, тиигэжэ элдэб микробуудаар дамжадаг ондоошье үбшэнэй халдахада бэлэн болодог. Томо болоһон уша нарин гэдэһэ сүмэлжэшье магад.

Уша хорхой ямар нэгэн шалтагаанаар нарин гэдэһэнһээ өөдөө хөөрэжэ, хото руу ороо һаа, тэндээ хайладаг. Тэрэнэй түрэһэниинь шуһанай һудалаар дамжан, урагтархи, нюдэн, бусад газараар тарадаг. Тиихэдэнь хүн финозно үбшөөр үбдэнэ.

Финозно үбшэнһөө бэеэ яажа аршалхаб? Энээнэй тула нэн түрүүн ариг сэбэрые сахиха шухала. Эдеэлхынгээ урда тээ гараа мылэтэй уһаар угааха, илангаяа үхибүүдэй гарыень һайса угаалгаха хэрэгтэй. Огородой эдеэ угаангүй эдижэ болохогүй. Тамгалуулагдаагүй, ветеринарай шалгалтада ороогүй мяха худалдажа болохогүй. Ямаршье мяха һайса болгожо эдихэ хэрэгтэй. Үүсын мяхые ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдтэ шалгуулха шухала.

Ямар нэгэн шалтагаанаар уша үбшэнтэй болоһон хүн тэрэ дары врачта хандажа, эмнүүлхэ зэргэтэй.

Н. Жамбалов, зоотехник.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00724. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 131.